

Keijo Piirainen ja Aija Kettunen
Haasteena nuorten vapaaehtoistoiminta
Nuoret kansalaiset -projektin arviointi

Keijo Piirainen & Aija Kettunen

HAASTEENA NUORTEN VAPAAEHTOISTOIMINTA

Nuoret kansalaiset -projektin arviointi

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2013

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
D Työpapereita 62

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Scanstockphoto

Taitto: Ulriikka Lipasti, Turun Etusivu Oy

ISBN 978-952-493-196-0 (nid)

ISBN 978-952-493-197-7 (pdf)

ISSN 1458-3674

Juvenes Print Oy
Tampere 2013

TIIVISTELMÄ

Keijo Piirainen
Aija Kettunen (toim.)

Haasteena nuorten vapaaehtoistoiminta
Nuoret kansalaiset -projektin arviointi

Helsinki:

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2013

78 s.
2 liitettä

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu-
D Työpapereita 62

ISBN

978-952-493-196-0 (nid)
978-952-493-197-7 (pdf)

ISSN

1458-3674

Nuoret kansalaiset -projektin tavoitteena on ollut saada aikaan nuorten näköistä kansalaistoimintaa. Toimintaperiaatteena on ollut pikemminkin vapaaehtoistoiminnan luominen nuorista järjestöjen ja muiden organisaatioiden suuntaan kuin toisinpäin. Päämäärän saavuttamista ovat ohjanneet kaksi keskeistä tavoitetta, jotka ovat myös suunnanneet arviointia. Tavoitteet täsmennettiin projektihenkilöiden ensimmäisessä tapaamisessa hankesuunnitelman pohjalta:

1. Hankkeen päättyessä mukaan on rekrytoitunut nuoria, joiden vapaaehtoistoimintaan liittyvä tietoisuus, osallistuminen, osallisuuden tunne ja yhteistoiminta ovat lisääntyneet.
2. Hankkeen päättyessä löytyy nykyistä helpommin ja enemmän mahdollisuuksia nuorten näköiseen vapaaehtoistoimintaan.

Odotuksena oli, että projektin päätyttyä on valmiina nuorille suunnattu koulutusmalli ja malli nuorten vapaaehtoistoiminnan organisoimisesta, mikä myös toteutui.

Arvioinnissa lähtökohtana on ollut arviointiprosessin ja tulosten hyödyntäminen yhtenä kehittämisen työvälineenä. Kysymyksenä on ollut prosessi- ja tilivelvollisuusarvioinnin yhdistäminen, jolloin arviointi on kohdistunut sekä hankkeen toimintaan että vaikutuksiin. Ulkoinen arviointi on sekä tukenut että myös hyödyntänyt projektihenkilöstön ja muiden hankkeessa mukana olevien ja sen kanssa kosketuksessa olleiden itsearviointia. Kysymys on ollut mikrotason analyysistä, joka on kohdentunut erityisesti vapaaehtoistoiminnan konkreettiseen ja elämykselliseen ilmenemiseen toimijoiden

tasolla ja näkökulmista. Kuvan luominen onnistumista edesauttavista tekijöistä, joita nuorten intresseistä lähtevä kansalaistoiminta edellyttää, on perustunut toimintamallin kuvaamiseen.

Projektin tavoitteet ja sille asetetut odotukset ovat pääosin toteutuneet paikallisesti. Onnistunutta lopputulosta ovat edesauttaneet seuraavat asiat: nuorten ja eri organisaatioiden kiinnostuksen herättäminen ja koulutus, toimintaympäristöön vaikuttaminen ja kiinnostuneiden toimijoiden löytäminen, vapaaehtoisryhmien emo-organisaatioiden hyväksyntä, syntyvän vapaaehtoistoiminnan legitimointi, vapaaehtoistyön episodisuus ja vapaaehtoistyö ilman jäsenyyttä.

Asiasanat:

arviointi, evaluaatio, järjestöt, kansalaisyhteiskunta, kehittäminen, kolmas sektori, nuoret, vapaaehtoistoiminta

Teemat: kansalaisyhteiskunta

Julkaistu:

Open Access -verkkajulkaisuna www.diak.fi

ABSTRACT

**Keijo Piirainen
Aija Kettunen (eds.)**

**Young people's civic engagement as a
challenge. Evaluation of the project Young
Citizens (Nuoret kansalaiset)**

Helsinki:

Diaconia University of Applied Sciences, 2013

78 p.
2 app.

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu-
D Working papers 62

ISBN
978-952-493-196-0 (print)
978-952-493-197-7 (pdf)

ISSN
1458-3674

The objective of the *Young Citizens* project was to create civic activities suitable for young people. The work method involved the creation of voluntary activities that originated with young people themselves and were adopted by organisations, rather than the other way around. Two key goals gave the focus for the efforts that were undertaken to reach the objective, and these goals also helped focus the evaluation. The project members used the project plan as the reference and made their goals more precise during their first meeting:

1. When the project ends, there will be involved young people whose awareness of and participation in voluntary work have increased, and whose sense of inclusion and cooperation have become stronger.
2. When the project ends, there will be easier access to and more opportunities for voluntary work suitable for young people.

It was expected that after the project, there would be a training model available for young people, and also a model for organising voluntary work for young people; both of these expectations were fulfilled.

The project evaluation was founded on the idea of making use of the evaluation process itself and the evaluation results as one consolidated development tool. This involved the consolidation of process evaluation and accountability evaluation, causing both the operation and the outcomes of the project to be evaluated. External evaluation supported and also made use of the self-assessment of the project members and other interested par-

ties. This micro-level analysis was focused on the individual actors' concrete, experience-based viewpoints concerning voluntary work and its various aspects. The creation of a clear picture of factors that promote success in civic activity suitable for young people was founded on the description of the operative model.

The objectives of this project and also the expectations set upon it were mostly fulfilled locally. The final success was made possible by the following factors: awakening the interest of young people and various organisations, training them, impacting the operating environment, finding the relevant interest groups, gaining the approval of current mother-organisations of volunteer groups, legitimising the emerging voluntary activities, accepting the periodic quality of voluntary work, and the possibility to undertake voluntary work without membership obligations.

Keywords:

evaluation, organisation, civic society, development, third sector, the young people, voluntary work, voluntary activity, volunteering

Themes:

civil society

Available:

Open Access at www.diak.fi

Sisällys

1 Johdanto.....	11
2 Arvioinnin tavoitteet ja metodiset ratkaisut.....	15
3 Vapaaehtoistoiminnan organisoituminen hankkeessa.....	19
4 Koulutukset ja koulutuksen merkitys nuorille.....	25
5 Vapaaehtoistoiminta ja toiminnan merkitys nuorille.....	41
6 Uuden toimintamallin osatekijät.....	51
7 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	59
LÄHTEET.....	63
LIITTEET.....	66

Taulukot

Taulukko 1. Vapaaehtoiskoulutukseen osallistujien koulutausta osallistumisen pakollisuuden mukaan.....	27
Taulukko 2. Nuorten ajankäyttö kavereiden kanssa.....	28
Taulukko 3. Kokemus vapaaehtoistoinnasta.....	28
Taulukko 4. Suunniteltu vapaaehtoistointaan osallistuminen.....	29
Taulukko 5. Odotukset koulutukselta koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	30
Taulukko 6. Kiinnostus oppia vapaaehtoistyöstä.....	31
Taulukko 7. Suhtautuminen vapaaehtoistointaan.....	32
Taulukko 8. Odotukset vapaaehtoistointaa kohtaan ennen koulutusta koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	32
Taulukko 9. Kiinnostavat vapaaehtoistoinnin alueet ennen koulutusta.....	33
Taulukko 10. Koulutuksen sopivuus itselle pakollisuuden mukaan.....	33
Taulukko 11. Hyvän olon tunne ryhmässä koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	34
Taulukko 12. Tieto vapaaehtoistoinnasta koulutuksen jälkeen koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	34
Taulukko 13. Kokemus koulutuksen annista koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	35
Taulukko 14. Kiinnostus oppia lisää vapaaehtoistoinnasta koulutuksen jälkeen.....	35
Taulukko 15. Koulutuksen jälkeiset vapaaehtoistoinnin kiinnostuksen alueet.....	36
Taulukko 16. Kiinnostus osallistua vapaaehtoistointaan koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	36
Taulukko 17. Odotukset osallistumisesta vapaaehtoistointaan koulutuksen jälkeen koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	37
Taulukko 18. Suhtautuminen vapaaehtoistointaan koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	38
Taulukko 19. Aiempi kokemus vapaaehtoistoinnasta.....	42
Taulukko 20. Tieto vapaaehtoistoinnasta koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	44

Taulukko 21. Vapaaehtoistoiminnan perusteella syntynyt kokemus kansalaistoiminnan sopivuudesta itselle.....	44
Taulukko 22. Vapaaehtoistoiminnan kohdistuminen toiminta-alueittain.....	45
Taulukko 23. Kiinnostavat vapaaehtoistoiminnan alueet osallistumisen jälkeen.....	46
Taulukko 24. Vapaaehtoistoiminnan anti nuorille.....	46
Taulukko 25. Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan vapaaehtoistointavaiheessa koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	47
Taulukko 26. Vapaaehtoisvaiheen kiinnostus osallistua jatkossa vapaaehtoistointaan koulutuksen pakollisuuden mukaan.....	48
Taulukko 27. Odotukset vapaaehtoistoinnalta jatkossa.....	48

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistoiminnassa yksi tulevaisuuden keskeinen teema on nuorten osallistuminen (Nylund & Yeung 2005, 20). Kansalaisaktiivisuudesta ja osallistumisesta puhuttaessa huomio kiinnittyy helposti järjestöihin ja perinteisiin organisaatioihin. Myös nuorten osallistumista ja pyrkimystä vaikuttaa asioihin on perinteisesti käsitelty järjestöjen tai julkisten organisaatioiden kautta. Huomattavasti vähemmän on tunnettu kiinnostusta nuorten omaan itseorganisoitumiseen ja nuorten tarpeista lähtevään tapaan lähestyä kansalaistoimintaa. (Hokkanen & Liikanen 2010.) Oleellinen osa kansalaistoimintaa on vapaaehtoistyö.

Vapaaehtoisen osallistumisen perusteella muodostuu enemmän tai vähemmän muodollisesti järjestäytyneitä yhteiskunnallisia organisaatioita, joita kokonaisuudessaan voidaan kutsua kansalaisyhteiskunnaksi. Yhteistä erilaisissa kansalaisyhteiskuntaa koskevissa määritelmässä on, että se perustuu vapaaehtoiseen toimintaan. (Kaunismaa 2000, 128.)

Vapaaehtoistoiminnasta on käytetty erilaisia käsitteitä eri aikakausina. Niitä ovat olleet esimerkiksi talkootyö, armeliaisuus, vapaa huoltotyö ja hyväntekeväisyys. Viimeisten vuosikymmenten aikana on puhuttu vapaaehtoistoiminnasta, vapaaehtoisuudesta ja vapaaehtoistyöstä. (Nylund & Yeung 2005, 14.)

Tässä raportissa on kysymys nuorten vapaaehtoistoimintaa ja osallistumista kehittävästä hankkeesta arvioinnista. Myös tässä hankkeessa järjestöjen rooli osoittautui tärkeäksi nuorten osallistumismahdollisuuksien kehittämisessä. Vapaaehtoistoiminta on palkatonta yleishyödyllistä toimintaa, joka on usein jonkin tahon organisoimaa. Sille on ominaista yhteistoiminta, välittömän taloudellisen hyödyn tavoittelemattomuus ja epäammattillisuus. Se ta-

pahtuu tavallisten ihmisten taidoin ja on vapaaehtoista myös kohteen osalta. (Esim. Nylund & Yeung 2005, 15.)

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on aktiivista kansalaisuutta, johon muun muassa nuorisolaki (2001/72) ohjaa. Myös vuosien 2007–2011 lapsi- ja nuorisopoliittinen kehittämisohjelma tuo esille vapaaehtoistyöhön kannustamisen ja järjestöjen roolin nuorten tavoittamisessa ja ohjaamisessa aktiiviseen kansalaisuuteen (Opetusministeriö 2007).

Aaro Harjun (2005, 68) mukaan aktiiviseen kansalaisuuteen liittyy neljä osatekijää, jotka ovat identiteetti, osallistuminen, kohtaaminen ja välittäminen. Identiteetti antaa ihmiselle viitekehyksen hahmottaa paikkansa ihmisyyhteisössä ja yhteiskunnassa. Kysymys on arvomaailmasta, jonka puitteissa ihminen on tietoinen siitä, mistä hän tulee, missä hän on ja mihin on menossa. Osallistuminen konkretisoi ja antaa ilmiänsä aktiiviselle kansalaisuudelle. Se tuottaa osallisuuden ja mahdollisuuden vaikuttaa. Kohtaamisessa on kysymys läheisyydestä, jakamisesta ja yhteisestä kokemusten vaihdosta toisten kanssa.

Vapaaehtoistoiminta antaa aktiiviselle kansalaisuudelle konkreettisen ilmiänsä. Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisääminen vapaaehtoistoiminnan muodossa -hankkeen (eli Nuoret kansalaiset -hanke, 2009–2012) tavoitteena on ollut saada aikaan nuorten näköistä kansalaistoimintaa. Toimintaperiaatteena on ollut pikemminkin vapaaehtoistoiminnan luominen nuorista järjestöjen ja muiden organisaatioiden suuntaan kuin toisinpäin. Hankkeen kokemusten perusteella on myös selkiytetty kuvaa siitä, millaisesta vapaaehtoistyöstä erilaiset nuoret ovat kiinnostuneita.

Edellä mainitut lähtökohdat ovat toimineet projektin kehittämisessä innostavana visiona. Niillä on luotu kuva siitä näkymästä, jota kehittämistoiminnan on ollut tarkoitus lähestyä. Samalla ne ovat toimineet väljänä, joustavana ja kannustavana mielikuvana kehittämisen keinoin saavutettavasta tilasta. (Seppänen-Järvelä 2004, 31.)

Päämäärän saavuttamista on ohjannut kaksi keskeistä tavoitetta, jotka ovat myös suunnanneet arviointia. Tavoitteet täsmennettiin projektihenkilöiden ensimmäisessä tapaamisessa hankesuunnitelman pohjalta.

1. Hankkeen päättyessä mukaan on rekrytoitunut nuoria, joiden vapaaehtoistoimintaan liittyvä tietoisuus, osallistuminen, osallisuuden tunne ja yhteistoiminta ovat lisääntyneet.

2. Hankkeen päättyessä löytyy nykyistä helpommin ja enemmän mahdollisuuksia nuorten näköiseen vapaaehtoistoimintaan.

Odotuksena oli, että projektin päätyttyä on valmiina nuorille suunnattu koulutus ja malli nuorten vapaaehtoistoiminnan organisoimisesta.

Hankkeen arvioinnissa lähtökohtana on ollut arviointiprosessin ja tulosten hyödyntäminen yhtenä kehittämisen työvälineenä. Tavoitteena on ollut yhdistää prosessi- ja tilivelvollisuusarviointi, jolloin arviointi on kohdistunut sekä hankkeen toimintaan että vaikutuksiin. Ulkoinen arviointi on sekä tukenut että myös hyödyntänyt projektihenkilöstön ja muiden hankkeessa mukana olevien ja sen kanssa kosketuksessa olleiden itsearviointia. Kysymys on ollut mikrotason analyysistä, joka on kohdentunut erityisesti vapaaehtoistoiminnan konkreettiseen ja elämykselliseen ilmenemiseen toimijoiden tasolla ja näkökulmista (vrt. Kiviniemi & Saarelainen 2009, 39).

Kuvan luominen onnistumista edesauttavista tekijöistä, joita nuorten in-
tresseistä lähtevä kansalaistoiminta edellyttää, on eräänlaista mallin rakentamista. Yhdistyksillä ja kansalaistoimintaan liittyvillä muilla organisaatioilla on yhteisöllisyyttä muodostavia ja ylläpitäviä tehtäviä. Ne ovat sosiaalisten verkostojen, sosiaalisten siteiden ja keskinäisen solidaarisuuden organisoituja muotoja. Ikään katsomatta kansalaiset oppivat kansalaisuuteensa kuuluvia taitoja ja asenteita yhdistyksissä ja muissa kansalaisyhteiskunnan yhteenliittymissä. Henkilökohtaisiin suhteisiin perustuva kanssakäyminen opettaa kansalaisille erilaisia hyveitä ja taitoja. Lisäksi toiminta auttaa yksilöitä kehittämään sosiaalista identiteettiä. (Kaunismaa 2000, 130.)

Kansalaisaktiivisuuden ja osallistamisen lisäämispyrkimykset voidaan nähdä myös hyvinvointivaltiollisena yhteisöllistämisen prinssiippinä ja strategiana. Jälkimmäisestä kysymys on esimerkiksi silloin, kun yhteisöllistämisellä tähdätään sosiaalivaltion keventämiseen. (Anttonen 1989, 115.)

Vapaaehtoistoiminta perustuu osanottajien moraaliseen vastuunottoon (Julkunen 2008, 149). Yleisemmin hyvinvointivaltiossa vastuu voi perustua hyvin erilaisiin yhteiskunnallisiin suhteisiin ja käytäntöihin (lait, sopimukset, moraalinen vastuuntunto). Petri Kinnunen (1998, 21) on todennut, että yhteiskunnallisen muutoksen oloissa hyvinvointivaltiollinen ja kansalaislähtöinen toiminta joutuvat etsimään uudenlaisia yhteisvastuullisuuden kollektiivisia ylläpitomekanismeja. Esimerkiksi kommunitaristiset näkökulmat vapaaehtoistoimintaan korostavat yhteisöllisiä ja moraalisia aspekteja kansa-

laistoiminnassa (esim. Etzioni 1993; 1996). Raija Julkusen(2008, 153) mukaan vastuu on ollut painettuna pohjoismaisen hyvinvointiteorian kognitiivisten rakenteiden alle, mutta nyt se ponnistautuu sieltä esiin, ja yhteisvastuun retoriikalla nimetään päinvastainen tendenssi kuin aikaisemmin. Toisin sanoen kyse on sosiaalipoliittisten tehtävien siirrosta ja siirtymisestä ei-julkisille toimijoille. Suomessa hyvinvointivaltion tehtävien siirto on tapahtunut pikemminkin markkinoille. Vastuiden siirtyminen kolmannelle sektorille ei ole kovin vahvaa verrattuna vaikkapa Britanniaan, jossa yritetään luoda uutta yhteiskuntamallia. Siinä kansalaisille annetaan lisää valtaa ja samalla lisätään heidän vastuutaan omasta ja yhteisönsä hyvinvoinnista.

Kansalaisyhteiskunnan kaksi keskeistä kategoriaa ovat organisoitu vapaaehtoistoiminta ja ei-organisoitu vapaaehtoistoiminta. Edellisestä huolehtivat yhdistykset ja eri organisaatiot. Jälkimmäinen on muun muassa perheiden ja yksilöiden vastuulla. Nuoret kansalaiset -hankkeessa on osaltaan kyse nuorten intresseistä lähtevän vapaaehtoistyön organisoinnista, joka myöhemmin jäisi eri organisaatioiden vastuulle.

2 ARVIOINNIN TAVOITTEET JA METODISET RATKAISUT

Kun arviointistrategiaksi on valittu prosessiarvioinnin ja niin sanotun tilivelvollisuusarvioinnin yhdistelmä, arviointi on kohdentunut sekä prosessin toteutumiseen että hankkeen tuloksiin ja vaikutuksiin. Samalla arviointi on tukenut itsearviointia ja hyödyntänyt myös sen tuottamaa tietoa.

Tilivelvollisuuden näkökulmasta arviointi pyrkii osoittamaan, mikä on ollut Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisääminen vapaaehtoistoiminnan muodossa -hankkeen merkitys. Onko hankkeen päättyessä mukaan rekrytoitunut nuoria, joiden vapaaehtoistointaan liittyvä tietoisuus, suhtautuminen, osallistuminen, osallisuuden tunne ja yhteistoiminta ovat lisääntyneet? Entä löytyykö hankkeen jälkeen nykyistä helpommin ja enemmän mahdollisuuksia nuorten näköiseen kansalaistoimintaan? Onko hanke omalla toiminnallaan pystynyt luomaan kestäväää rakennetta, joka tukee edellä mainittujen tavoitteiden onnistumista?

Arviointi on toteutettu projektihenkilöitä ja sidosryhmiä (järjestöt ja seurakunta) haastatteleamalla, projektiin osallistuneille nuorille osoitettuja kyselyaineistoja hyödyntämällä ja nuorten antamaa suullista ja osin myös kirjallista palautetta käyttäen. Arviointia on kuvattu liitteessä 1.

Kyselyaineistot (kyselylomakkeet liitteessä 2) keskittyvät lopputuloksen arviointiin nuorten taustatietoja lukuun ottamatta. Kyselyjen aihealueita olivat osallisuuden tunne ja yhteistoiminta, toiminnan rekrytoinnin ja koulutuksen toimivuus, kansalaistoimintaan suhtautuminen ja vapaaehtoistointaan osallistuminen. Lisäksi viimeisessä kyselyssä huomiota kiinnitetään kansalaistoiminnan toteutumiseen ja nuorten jatkosuunnitelmiin.

Kyselyaineisto on analysoitu SPSS-ohjelmaa hyväksikäyttäen. Pääasiassa analyysissä on käytetty suoria jakaumia ja ristiintaulukointeja. Projektityöntekijöitä koskeva haastatteluaineisto on kirjattu käsin, ja muistiot kirjoitettu haastattelujen jälkeen. Sidosryhmille kohdistettu ryhmähaastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin tekstiksi. Haastatteluaineiston analyysi on perustunut aineistojen läpiluuntaan, olennaisten seikkojen esiin nostamiseen ja dialogin ylläpitämiseen. Jälkimmäinen seikka tarkoittaa sitä, että projektihenkilöstöltä on pyydetty palautetta, joka on täydentänyt ja johtanut tulkintojen uudelleen muotoiluun.

Projektihenkilöiden haastattelujen merkitys on ollut prosessiarvioinnin näkökulmasta kahtalainen. Ensinnäkin haastattelujen avulla on avattu projektin prosessia ja organisoitumista. Huomiota on kiinnitetty projektityöntekijöiden ja nuorten toimintaan. Erityistä mielenkiintoa on kohdistettu siihen, mikä merkitys organisoitumisessa on nuorilla, järjestöillä ja muilla vapaaehtoisorganisaatioilla. Onko nuorille tarjottu valmiita toimintakonsepteja vai onko vapaaehtoistoiminta kummunnut nuorista itsestä käsin? Toiseksi haastattelujen tuloksia on palautettu takaisin projektihenkilöstölle tulkintojen varmistamiseksi ja uudelleen pohdintaan. Näin analyysiin ja arviointiin on luotu tarkoituksellinen dialoginen ulottuvuus, josta on toivottu olevan hyötyä myös projektihenkilöstölle. Sama on koskenut myös kyselyaineistoa, jota on käsitelty keskusteluissa.

Edellä mainittu palautemekanismi liittyy erityisesti prosessiarviointiin. Kun kehittämistyön otteeksi on valittu myös prosessilähtöisyys, hankkeen etenemistä ei ohjaa tarkka suunnitelma, vaan hankkeella on tietty näkökulma ja vaikuttamisen suunta. Kehittäminen on rakentunut tilannekohtaisesti prosessin aikana. Uutta toimintamallia hakevassa innovaatioprojektissa tavoitteet ja toteuttamisstrategia ovat välttämättä suhteellisen löyhiä: uutta toimintakonseptia etsitään kokeillen ja muokaten. Ilman toteuttamisprosessin arviointia ja seuraamista olisi hankalaa esittää, kuinka malli syntyi ja kuinka se voidaan viedä käytäntöön. Arviointi on välttämätön edellytys sille, että projektin yhteydessä syntynyttä tietoa ja osaamista voidaan hyödyntää laajemminkin. (Seppänen-Järvelä 2004, 22.)

Aineiston keräämisen ja tulkintojen teon kannalta projektihenkilöiden haastattelut ovat olleet vuorovaikutuksellisia tapaamisia. Niissä arvioitsijoiden tehtävänä on ollut kommentoida, kysyä ja ihmetellä projektiin liittyviä kysymyksiä. Samalla ne ovat tarjonneet mahdollisuuden katsoa asioita

yhdessä (inter-view). Perusajatus evaluatiivisessa kehittämisessä onkin luoda sellainen seurannan ja arvioinnin asetelma, joka tuottaa tietoa oppimisen perustaksi. Eli kysymys on toiminnasta kerätyn palautetiedon oppivasta hyödyntämisestä. Tällöin keskeistä on omaan toimintaan arvioivasti suhtautuminen sekä erilaisten tiedonlähteiden käyttäminen toiminnan muokkaamisessa. Tarvitaan sekä lopputuloksen että prosessin arviointia samanaikaisesti. (Seppänen-Järvelä 2004, 23.)

Haastattelut ovat rakentuneet haastattelurungon mukaisesti, joka on toistettu eri tapaamisissa. Jokaisessa haastattelussa on käsitelty seuraavia teemoja:

- Miten hanke on edennyt ja miten tavoitteet on saavutettu?
- Miten kohderyhmä on tavoitettu?
- Onko kohderyhmät tavoitettu siten kuin oli suunniteltu?
- Ovatko keinot toimineet oletetulla tavalla?
- Millaisia ennakoimattomia tapahtumia toiminnassa on ollut?
- Millaisia taitekohtia projektin aikana on ollut?
- Mikä on toiminnan jatkuvuus hankkeen jälkeen? (Vrt. Seppänen Järvelä 2003, 18.)

Edellä mainitut kysymykset kannattelivat temaattisesti myös projektin loppupuolella muutaman keskeisen yhteistyötahon ryhmähaastattelua.

3 VAPAAEHTOISTOIMINNAN ORGANISOITUMINEN HANKKEESSA

Rekrytointi ja verkottuminen

O nnistunut vapaaehtoistoimintaan rekrytointi on toimintaa, jossa mukaan saadaan ihmisiä, ja jossa sekä organisoivan tahon että yksilön toiveet, tarpeet ja odotukset kohtaavat. Aikaisempien tutkimusten mukaan kasvoista kasvoihin - ja tuttavien kautta -metodit ovat hitaita, mutta tehokkaimpia rekrytoinnin muotoja, myös toimintaan sitoutumisen kannalta. (Nylund & Yeung 2005, 31.)

Projektin alussa nuorten rekrytointi perustui toimintatapaan, jossa projektityöntekijät jalkautuivat nuorten pariin. Vähitellen tarve hankkeen työntekijöiden toteuttamalle rekrytoinnille vähentyi hankkeessa mukana olevien nuorten ja organisaatioiden aktiivisuuden vuoksi. Näin rekrytointi alkoi vähitellen organisoitua toimijoista itsestään käsin. Ryhmien mukaan saaminen ei siis tapahtunut yksinomaan projektityöntekijöiden toimesta.

Yhdistyksen edustaja kertoo projektityöntekijän ottaneen yhteyttä hankkeen alkamisesta. Monessa yhdistyksessä toimivana hän innostui asiasta ja järjesti nuorisotalolla koulutuksen projektityöntekijän kanssa. Koulutuksia pidettiin yhteensä kaksi. Nuorisotalolla he tutustuivat nuoriin ja kävivät keskustelua nuorten ja nuoriso-ohjaajan kanssa. Vähitellen projektityöntekijä alkoi kertoa vapaaehtoiskoulutuksen järjestämisestä. Samalla kartoitettiin kiinnostuneet mukaan lähtijät. Näin saatiin mukavasti nuoria ensimmäiseen koulutukseen. Toinen koulu-

tus käynnistyi vaivattomammin, eikä tutustumiseen tarvinnut käyttää yhtä paljon aikaa kuin ensimmäisellä kerralla.

Seurakunnan nuorisotyönohjaaja kertoo projektin koulutuksen alkamisesta. Aluksi hän ajatteli, että ryhmä olisi hyvä koota sellaisista nuorista, jotka ovat muutenkin mukana. Jälkikäteen hän kuitenkin pohti, että se ei ollut paras mahdollinen ratkaisu, koska nuorilla oli jo paljon tietoa vapaaehtoistyöstä etukäteen. Mukana oli muun muassa nuori aikuinen, joka oli toiminut vapaaehtoisena jo muutaman vuoden. Hänet saatiin toiseen koulutukseen kouluttajaksi. Toiseen koulutukseen osallistujien ryhmä muodostui innostuneista nuorista, jotka kuuluivat koulutuksesta edelliseltä ryhmältä. Nuoret suorastaan vaativat, että heille pitää myös antaa mahdollisuus koulutukseen.

Itse asiassa projekti värväsi aluksi vain muutaman ryhmän. Tämän jälkeen koulutetut ryhmät (20 ryhmää) ovat eri yhteisöjen itse kokoamia tai sellaisia, jotka perustuvat nuorten omiin yhteydenottoihin. Voidaan sanoa, että useimpien ryhmien rekrytointi on tapahtunut yhteistyönä. Lähes kaikissa koulutuksissa läsnä ovat olleet eri yhteisöjen edustajat, jotka voivat jatkossa toteuttaa koulutusta.

Vähitellen Nuoret kansalaiset -projekti on antanut organisaatioille vain rekrytointipohjan nuorten vapaaehtoistoiminnan koulutuksen antamiseksi ja nuorten tavoittamiseksi. Nuorten tavoittaminen on siirtynyt organisaatioiden tehtäväksi. Tällainen toimintatapa on vahvistanut organisaatioiden osallistumista.

Osaltaan edellä mainittu rekrytointin kehittyminen oli omiaan edistämään organisaatioiden ja nuorten välistä tasa-arvoista kanssakäymistä ja antamaan sijaa toiminnan vastavuoroisuudelle ja yhteistoiminnalle. Mitä ilmeisimmin se oli myös siinä mielessä tärkeää, että se tarjosi samalla ituja uusien verkostojen muodostumiselle, joiden avulla nuoret parhaimmillaan pääsivät yhdessä muotoilemaan itseään koskevia normeja. (Vrt. Ilmonen 2000, 21.)

Projektityöntekijät vakuutuivat varsin varhaisessa vaiheessa edellä mainitun rekrytointitavan toimivuudesta. Jatkossa koulutettiin nuorten vapaaehtoistoimintaa kannattelemaan ryhtyneitä tahoja (koulutus organisaatioille). Koulutuksen sisältö keskittyi siihen, mitä nuoria vapaaehtoistoimintaan rekrytoitaessa ja ohjattaessa on huomioitava.

Esimerkkeinä uusista nuorten rekrytointiin ja vapaaehtoistoiminnan tarjoamiseen tulleista organisaatioista ovat kaksi kylätaloa (kyläyhdistysten yl-

läpitämiä), Vapaaehtoistoiminnan keskus Liisa¹, 4H-toiminta ja vanhempainyhdistys. Nuorten rekrytoinnin määrän ja vapaaehtoistoiminnan tarjoamisen osalta toimijat eroavat toisistaan.

Nuoret kansalaiset -projektissa on myös järjestetty rekrytointia tukevia tiedotustilaisuuksia. Luonteeltaan ne ovat olleet lyhyitä yhden tai kahden tunnin mittaisia tuokioita. Aiheina ovat olleet vapaaehtoistoiminta, aktiivinen kansalaisuus ja kansalaisyhteiskunta. Tilaisuudet ovat myös herättäneet osallistujissa kiinnostusta vapaaehtoistoiminnan koulutusta kohtaan.

Projektipäällikkö kuvaa, kuinka hän kertoi yhdelle lähihoitajaluokalle vapaaehtoistoiminnasta yhden oppitunnin ajan. Tunnin päätyttyä hän sanoi, että mikäli kuuliota kiinnostaa koulutus, niin he voivat ottaa yhteyttä. Seuraavana päivänä saapui sähköposti, jossa kerrottiin kuuden ihmisen ryhmän haluavan käydä koulutuksen sunnuntaina. Koulutus lähihoitajaopiskelijoille järjestyi.

Tiedotustilaisuudet ovat toimineet aina myös projektin markkinoinnin ja rekrytoinnin paikkoina. Pääpaino on kuitenkin ollut vapaaehtoistoiminnan tutuksi tekemisessä, tietoisuuden lisäämisessä ja innostamisessa oman toiminnan merkityksen tiedostamiseen. Lukuisia tiedotustuokioita on pidetty muun muassa yläkouluille, ammattikouluille, työvalmennusryhmille ja seurakunnille.

Koulutuksen ja toiminnan organisoituminen

Pelkkä informaation jakaminen voi olla portti vapaaehtoistoimintaan (Yeung & Grönlund 2005, 173). Nuoret kansalaiset -hankkeessa 20 nuorten ryhmää sai koulutusta vapaaehtoistoiminnasta.

Projektin koulutukset alkoivat kolmen erilaisen ryhmän kouluttamisella tammi-helmikuussa 2010. Ryhmät olivat:

- Kirkon ryhmä, Länsi-Pori (6 osallistujaa)
- Hevostalli (6 osallistujaa)
- Sampolan nuorisotila (10 osallistujaa)

Yhteistä ryhmille oli se, että niihin kuului jokseenkin samanikäisiä nuoria, mutta muuten ryhmät erosivat toisistaan:

¹ Vapaaehtoistoiminnan keskus Liisa on Porin kaupungin pysyvää toimintaa. Keskus tekee järjestöjen kanssa yhteistyötä (mm. SPR).

Kirkon ryhmää (Länsi-Porin seurakunta) luonnehti aktiivisuus. Ryhmää motivoi auttamisen ja hyödyksi olemisen halu. Vapaaehtoistoiminnan idea oli alusta saakka keskeinen. Kirkon nuoriso-ohjaaja tuki ryhmän toimintaa. Toiminta ei lähtökohdissaan suuntautunut johonkin erityiseen kohteeseen. Ryhmäläiset olivat kasvaneet ulos isois- ja leiriavustajavaiheesta, ja kaipasivat omaa toimintaa, jotain uutta. Kytös hengellisyyteen oli löyhä. Alustavissa suunnitelmissa oli näytelmä eri yhteisöille (kielen käytön ja rahan arvostamisen teema) sekä käynnit vanhainkodeissa esiintymässä (laulu).

Hevostallin ryhmän toimintaa luonnehti yksilöiden sitoutuminen hevosharrastukseen. Ryhmä koostui yksilöistä, jotka eivät toimineet ryhmänä, eivätkä he tarvinneet projektia tukenaan. Ryhmään kuului myös lukiolaisia.

Sampolan nuorisotilan ryhmä orientoitui vaikuttamaan omaan asuinalueeseensa. Ryhmälle ominaista oli yhdessäolo ja yhteishenki. Suunnitelmissa oli esimerkiksi istuttaa 200 kukkasipulia asuinalueen viihtyvyyden parantamiseksi. Suunnitelma toteutui. Heillä oli myös halu tarjota jotain alueen lapsille. Alustavasti he pohtivat karnevaalin järjestämistä. Ryhmä piti siitä, että projektin aikuinen oli heihin yhteydessä ja kyseli kuulumisia. Viestintä tapahtui tekstiviestein. Ryhmäläisillä oli vahva joukkoon kuulumisen tarve. Ryhmässä ei ollut lukiolaisia.

Edellä mainitut tapaukset ovat siis projektin alkuvaiheen esimerkkejä. Sampolan nuorisotila on yksi Porin kaupungin kuudesta nuorisotilasta. Länsi-Porin seurakunta on luterilainen seurakunta. Se kattaa Porin kaupungista 17 kaupunginosaa. Yhtenä työmuotona on nuorisotyö, joka kokoaa nuoria vuosittain noin 150. (Lahnavik 2010, 20 21.)

Projektin alkuvaihetta lukuun ottamatta projektityöntekijät eivät olleet mukana varsinaisessa vapaaehtoistyössä. Alkuvaiheessa se oli kuitenkin välttämätöntä muun muassa koulutusmateriaalin aikaan saamiseksi (Mäkelä & Peltonen 2012). Projektityöntekijöiden sanoin ”koulutusmateriaali vaati haravanvarressa oloa”.

Ryhmien tuen organisoituminen

Projektityöntekijät ovat kiinnittäneet alusta saakka huomiota ryhmien sisäiseen vuorovaikutukseen. Huomaavaisuuden ja toisten kunnioittamisen periaatteet tuotiin esiin vuorovaikutuksen edellytyksiä rakennettaessa. Ryhmien tapaamisissa kukaan yksittäinen henkilö ei saanut jyrätä, ja toisten puheenvuoroja kunnioitettiin.

Ryhmien itsenäistyminen tapahtui verraten nopeasti. Vuoden 2010 loppupuolella alkuvaiheen ryhmät olivat valmiita saatettaviksi toimimaan itsenäisesti projektin ulkopuolella.

Projektin loppuvaiheessa uutena piirteenä toimintaan tulivat eri organisaatioiden yhteenliittymät. Esimerkiksi 4H- ja Noormarkun vanhempainyhdistys ovat järjestäneet yhdessä nuorten vapaaehtoistoiminnan koulutusta. Myös koulu, nuorisotoimi ja seurakunta ovat järjestäneet yhteiskoulutusta.

Eri tahojen uudenaikaisessa yhteistyössä voi olla kysymys kumppanuuksista, joita Kiviniemen ja Saarelaisen (2009, 40) mukaan syntyy erilaisissa paikallisissa olosuhteissa. Ne voivat olla pitkäaikaisia ja luonteeltaan ”strategisia” tai määräaikaisia ”projekti -kumppanuuksia”, ja ne molemmat voidaan käsitellä tavoitteelliseksi verkostoiksi. Ominaista niille on, että ne ovat vähemmän virallisia kuin viralliset organisaatiot, niiden rakenne on löyhempi ja sääntöjä on vähemmän.

Projektin kuluessa on vahvistunut näkemys, jonka mukaan vapaaehtoistoiminnassa olevien nuorten tukeminen on luonteeltaan nuorten henkilökohtaisten ja yhteisöperusteisten (nuorten ryhmät) taipumus-, osaamis-, taito- ja kykyalueiden vahvistamista. Nuoria kannustetaan siihen, että kukin nuori saa osallistua omalla tavallaan. Yleensä tällainen toiminta edellyttää myös yhteisöllistä vastaantuloa.

Yhdistyksen edustaja kertoo, kuinka ensimmäisen kurssin jälkeen nuoret ideoivat vapaaehtoistyötä. Ideoiden pohjalta järjestettiin nuorisotilassa siivous- ja kunnostustalkoot, koska tilan ympäristö oli huonossa kunnossa. Aiemmin nuorilla oli ollut erilaisia konflikteja kiinteistöhoitajien kanssa. Nuoret olivat aiheuttaneet ”kaikennäköistä tihutyötä”, kuten maalanneet rivoja kuvia seinille ja roskanneet ympäristöä. Projektityöntekijä ja yhdistyksen edustaja soittivat kiinteistöhoitajalle nuorten talkooideasta. Yhdistyksen edustaja kertoo, että kiinteistön-

hoitaja yllättyi positiivisesti ja toi talkoisiin koneet ja laitteet sekä tarjosi nuorille makkarat, limsat, pullat ja kahvit. Mukaan talkoisiin tuli myös niitä, jotka eivät olleet osallistuneet vapaaehtoistyötä koskevaan kurssiin. Talkoiden tuloksena piha-alue ja rakennus saatiin hienoon kuntoon. Yhdistyksen edustajan mukaan tapahtumasta jäi hyvä mieli, ja se antoi nuorille kuvan, miten he voivat vaikuttaa omaan toimintaympäristöönsä.

Edellä mainitussa vapaaehtoistyön esimerkissä voidaan nähdä piirteitä, joista Aaro Harju (2005, 74) käyttää nimitystä yksilöllinen yhteisyys. Se tarkoittaa muun muassa sitä, että yksilöllisen yhteisyyden vallitessa vapaaehtoistointa keskittyy erityisesti oman elämän viihtyvyyden alueelle. Ilmaista työtä tehdään omaan harrastukseen tai muuten itselle tärkeään asiaan liittyen.

Olennaista on sekin, että nuorilla on mahdollisuus kertoa osallistumisestaan ilman että heitä varsinaisesti ohjataan. Kysymys on kokemusten jakamisen tarpeesta, jolloin projektityöntekijöille ja organisaatioiden edustajille jää ikään kuin kuuntelevana korvana oleminen. Nuorilla on tarve saada omaa tekemistä näkyväksi, ja jo tämä toimii nuoria vahvistavana tekijänä. Areenan tarjoaminen innostukselle onkin ollut tärkeää. Mitään erityistä tilaa vuorovaikutus ei edellytä. Käytännössä esimerkiksi kahvilat ovat olleet nuorten näkökulmasta toimivia areenoita.

Kaksi nuorta kertoo vapaaehtoistyön alueen löytämisestään seuraavaa:

Niinpä lähdimme kehittämään uusia suunnitelmia ja yhtäkkiä tajusimme ollessamme kahvilla, että haluaisimme auttaa ulkomaalaisia. Siitä se sitten lähti ja paluuta ei ole. Kyselimme aluksi mihin voisimme ottaa yhteyttä ja veimme asiaa eteenpäin. Porissa toimii Monikulttuuriyhdistys, jossa voi tehdä yhteistyötä maahanmuuttajien kanssa. Marsimme vain sisään ja kysyimme mitä voisimme tehdä.

Nuorten osallistuminen on synnyttänyt myös uusia nuorten organisoitumisen tapoja. Esimerkiksi osa nuorista on ottanut käyttöönsä yhteisen sähköpostiosoitteen, jolloin kaikki saapuva informaatio on jaettua. Kun nuoret tekevät muistiot tapaamisista, ovat kaikki nuoret mukana ryhmässä. Näin yhteenkuuluvuuden tunne vahvistuu. Myös Facebook-ryhmiä on muodostunut.

4 KOULUTUKSET JA KOULUTUKSEN MERKITYS NUORILLE

Vapaaehtoistoiminnan koulutus

Vapaaehtoistoiminnan koulutus on edellyttänyt organisaatiota ja yhteistyötä. Koulutus on tapahtunut yleensä jonkin organisaation toiminnan kautta. Tämä ei välttämättä merkitse sitä, että nuoret osallistuisivat koulutuksen jälkeen kyseisen organisaation toimintaan, vaan he voivat ohjautua vapaaehtoistoiminnan pariin myös muualle.

Useimmiten organisaation olemassaolo on kuitenkin liittynyt ryhmän toiminnan jatkoon, sillä projekti ei ole ”omistanut” vapaaehtoistoimijoita. Nuorille suunnatussa koulutuksessa ja toiminnan viriämisessä ei myöskään ole ollut kysymys organisoidusta virallisesta nuorisotyöstä, eikä toiminta (koulutukset, toimiminen ryhmien kanssa) ole pyrkinyt korvaamaan sitä.

Koulutukseen osallistuneet ovat olleet yli 14-vuotiaita, ja heidän on pitänyt täyttää koulutusvuonna vähintään 15 vuotta. Tätä nuoremmat on otettu mukaan ainoastaan kouluilla, joissa kokonaiset luokat ovat osallistuneet (pakosta) koulutukseen. Koulutus on toteutunut kahdeksassa organisaatiossa.

Vaikka opetuksen sisällöt ovat olleet samat, on koulutuksessa haluttu ottaa huomioon ryhmien erityispiirteet. Tämä on vaikuttanut asioiden käsittelytapaan.

Kaksi koulua on toteuttanut vapaaehtoistoiminnan koulutuksen osana opetusta, koska ovat pitäneet sitä tärkeänä. Opettajat ovat pyytäneet koulutusta osaksi kahdeksaluokkalaisten opetusta. Myös useat muut tahot ovat ilmaisseet kiinnostuksensa koulutusta kohtaan.

Marianne Nylund ja Anne Birgitta Yeung (2005, 19) ovat todenneet, että nimenomaan kouluissa kansalaistaitojen ja osallistumisen harjoittamiseen olisi kiinnitettävä enenevää huomiota. Heidän mukaansa se tulisi toteuttaa luontevasti yhteisenä kokemuksellisenä toimintana, joka niveltyy muihin oppiaineisiin ja ohjaa nuoria tutustumaan myös koulun ulkopuolisiin tahoihin.

Kouluilla annettava koulutus ei kuitenkaan sovi saumattomasti hankkeen vapaaehtoisuutta korostaviin lähtökohtiin, sillä se on oppilaille pakollista. Siksi pakollinen koulutus on tarkoituksenmukaista erottaa hankkeen arvioinnissa vapaaehtoisuuteen perustuvasta koulutuksesta.

Kouluttajakoulutus

Hankkeen toimintamallin jatkuvuuden kannalta kouluttajakoulutus on ollut periaatteellisesti tärkeä vaihe. Se alkoi syksyllä 2011. Kysymys on siitä, että ensin on koulutettu pilottiryhmän henkilöitä, jotka ovat olleet jo mukana toiminnassa. Heiltä saatavan palautteen ja kokemuksen avulla koulutustoimintaa on voitu kehittää.

Keväätalvella 2012 projekti oli edennyt vaiheeseen, jossa kouluttajakoulutuspyyntöjä alettiin saada eri tahoilta. Myös osa kouluttajakoulutuksista toteutui organisaatioiden toimesta. Kouluttajina toimivat ne, jotka olivat saaneet kouluttajakoulutuksen aikaisemmin.

Projektin aikana koottiin ja julkaistiin vapaaehtoistoiminnan koulutukseen tarkoitettu käsikirja. Kaikki nuoret saivat käsikirjat koulutustilaisuuksissa (projektin loppuun saakka käytössä oli julkaisematon versio). Myös projektin järjestämä kouluttajakoulutus jäsenyi käsikirjan mukaisesti.

Parhaimmillaan yhdessä kouluttajatilaisuudessa (marraskuu 2011) oli mukana noin 40 ihmistä eri organisaatioista. Koulutus tarjosi mahdollisuuden verkostoitumiseen ja ajatustenvaihtoon nuorten rekrytoinnista, koulutuksesta ja vapaaehtoistoiminnasta.

Koulutuksiin osallistuneet nuoret

Kaikkiaan koulutuksiin osallistuneita nuoria oli kesäkuuhun 2012 mennessä 172. Projektityöntekijöiden arvion mukaan reilut sata heistä on ryhtynyt vapaaehtoistomijoiksi.

Kyselyaineisto koostuu ennen koulutusta annetuista, koulutuksen jälkeen ja vapaaehtoistyöhön osallistumisen jälkeen annetuista vastauksista.

Ensimmäiseen kyselyyn **ennen ensimmäistä koulutusta** vastasi 104 nuorta, joista poikia oli 38 ja tyttöjä 64 (kaksi vastaajaa ei ollut kertonut sukupuoltaan). Vastanneiden keski-ikä oli 16-vuotta (15,7). Vanhin vastaajista oli 28-vuotias ja nuorin 14-vuotias.

Jatkossa analyysissä on erotettu osallistujat vapaaehtoistoiminnan pakollisuuden mukaan. Ammattistarttiryhmissä ja kouluissa annettu koulutus oli pakollista.

Taulukko 1. Vapaaehtoiskoulutukseen osallistujien koulutausta osallistumisen pakollisuuden mukaan

	Pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Ammattikoulussa	5	18
	10,9 %	33,3 %
Lukiolainen	7	1
	15,2 %	1,9 %
Yläkoululainen	29	35
	63 %	64,8 %
Työssä	1	0
	2,2 %	0,0 %
Työttömänä	4	0
	8,7 %	0,0 %
Yhteensä	46	54
	100,0%	100,0 %

Vastaajista suurin osa on yläkoulun oppilaita. Vastaajista hieman suurempi osa oli oppilaitoksen velvoittamassa koulutuksessa. Koulutusta saaneet nuoret ovat iässä, jossa koulutovereilla ja ystävillä on keskeinen rooli elämässä. Suurin osa nuorista viettää aikaansa kavereidensa kanssa päivittäin tai usean kerran viikossa. Vapaaehtoisena koulutukseen osallistuneiden ja muiden välillä ei ole juurikaan eroa. Tässä mielessä ryhmien sosiaalisuus ei poikkea toisistaan.

Taulukko 2. Nuorten ajankäyttö kavereiden kanssa

Ajanvietto kavereiden kanssa	Pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Päivittäin	24 53,3 %	29 51,8 %
Usean kerran viikossa	15 33,3 %	20 35,7 %
Noin kerran viikossa	3 6,7 %	1 1,8 %
Harvemmin	3 6,7 %	6 10,7 %
Yhteensä	45	56
	100,0%	100,0 %

Ryhmät eroavat toisistaan vapaaehtoistoimintaan liittyvän kiinnostuksen ja kokemuksen mukaan. Koulutukseen vapaaehtoisena osallistuneet ovat selvästi kiinnostuneempia vapaaehtoistoinnasta kuin ne, joille osallistuminen on ollut opilaitoksen velvoittamaa. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Kokemus vapaaehtoistoinnasta

Osallistuminen vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
En ole aikaisemmin ollut kiinnostunut enkä mukana	14 30,4 %	38 66,7 %
Olen ollut kiinnostunut, mutta en ole keksinyt sopivaa tekemistä	16 34,8 %	3 5,3 %
Olen osallistunut vapaaehtoistoimintaan	16 34,8 %	16 28,1 %
Yhteensä	46	57
	100,0 %	100,0 %

Yeungin ja Grönlundin (2005, 171) mukaan 15–24 -vuotiaista nuorista lähes kaksi viidestä on mukana vapaaehtoistoinnassa. Kun pidetään mielessä, että tässä tarkastelun kohteena olevat ihmiset ovat nuorempia, eivät aiemmin vapaaehtoistoimintaan osallistuneiden määrät vaikuta mitenkään

poikkeuksellisilta. Nyt tarkastelussa oleville nuorille ei ole vielä ennättänyt muodostua niin paljon vapaaehtoistyön mahdollisuuksia kuin hieman vanhemmille. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteivätkö nuoret olisi pohtineet vapaaehtoistoimintaan osallistumista.

Suurin osa vapaaehtoisena koulutukseen osallistuneista nuorista on pohtinut aiemmin osallistumista vapaaehtoistoimintaan. Tässäkin mielessä he eroavat niistä, joille koulutus on ollut pakollista.

Taulukko 4. Suunniteltu vapaaehtoistoimintaan osallistuminen

Pohtinut osallistumista vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
En ole pohtinut	15	38
	34,9 %	61,5 %
Olen pohtinut	28	20
Yhteensä	65,1 %	38,5 %
	43	52
	100,0 %	100,0 %

Yeung ja Grönlund (2005, 171) mainitsevat, että lähes 67 % 15–24 -vuotiaista vapaaehtoistoiminnan ulkopuolisesta nuoresta olisi halukas tulemaan mukaan vapaaehtoistyöhön, mikäli heitä pyydetäisiin. Nyt tarkasteltavan hankkeen puitteissa lähes 40 % pakolla koulutukseen osallistuneista nuorista on pohtinut osallistumista vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoisesti osallistuneissa heitä on noin 65 %.

Tiedetään, että nuoret suomalaiset kertovat muita useammin vapaaehtoistoimintaan osallistumattomuutensa perusteluna sen, etteivät ole tulleet ajatelleksi kyseistä toimintaan. Pessin mukaan (2004) tämän voi tulkita vapaaehtoistoiminnan rekrytoinnin kannalta pikemminkin mahdollisuudeksi ja haasteeksi kuin lannistavaksi tiedoksi nuorten passiivisuudesta.

Vapaaehtoistoiminnasta ulkopuolelle jääminen voi johtua myös siitä, että nuorten kansalaistoiminta ei ole kohdannut tavanomaisia järjestötoimintaan osallistumisen muotoja (Hokkanen & Liikanen 2010, 8), kuten tämän hankkeen lähtökohdissa on oletettu.

Nuorten järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan sitoutumattomuutta ja haluttomuutta sitoutua pidemmäksi aikaa järjestöjen arvoihin on selitetty suurten kertomusten murtumisella ja elämänsäajan yksilöllistymisellä. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö yhteisöllistä perustaa kaivattaisi. Erilais-

ta ryhmistä haetaan nykyäänkin henkilökohtaisen kiinnittymisen pintoja, mielekästä toimintaa ja yhteistä identiteettiä. (Hokkanen & Liikanen 2010, 8.) Pessin (2004) mukaan kokonaisuudessaan vapaaehtoistoiminnan kannatus nuorten keskuudessa niin asenteissa kuin osallistumisessakin on yhä sangen vahvaa.

Myös koulutukseen osallistumisella oli vahva sosiaalinen perusta. Koulutukseen osallistumisen suurimpia odotuksia olivat mukava ajankulu, tiedon lisääntyminen vapaaehtoistoiminnasta ja mukava asioiden yhdessä tekeminen. Uusia kavereita odotettiin kaikkein vähiten, mikä oli ymmärrettävää sitä taustaa vasten, että jo koulutukseen tullessaan nuoret olivat usein varsin ryhmäytyneitä. Odotukset eroavat selvästi toisistaan koulutuksen pakollisuuden mukaan. Koulutukseen oppilaitoksen velvoittamana osallistuneet olivat selvästi epätietympinä odotuksistaan kuin vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneet. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Odotukset koulutukselta koulutuksen pakollisuuden mukaan

Odotukset vapaaehtois-toimintakoulutukselta	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Mukavaa ajankulua	87,2 %	29,1 %
Mukavaa yhdessä tekemistä	76,6 %	20,4 %
Tietoa vapaaehtoistoiminnasta	72,3 %	36,4 %
Muita hyödyllisiä uusia asioita	61,7 %	14,5 %
Tietoa kiinnostavista vapaaehtoistyön mahdollisuuksista	48,9 %	16,4 %
Kavereita	29,8 %	12,7 %
En oikein tiedä	2,1 %	41,8 %

Koulutukseen sai lähtemään muun muassa halu kokeilla jotain uutta, jatkokoulutuksen pisteet, yhdessäolo ja muiden auttaminen, hyvän mielen saaminen, hauskanpito, kaverit ja niin edelleen. Koulun taholta koulutukseen osallistuneet ilmoittivat syyksi lähinnä opettajalta tulleen osallistumisvelvoitteen.

Kaksi koulutukseen mukaan lähtenyt nuori kertoi koulutukseen lähdöstään ja käymistään koulutuksista seuraavaa:

Elli (nimi muutettu) lähti mukaan koulutukseen saatuaan viestin Länsi-Porin seurakunnan nuorisotyönohjaajalta. Ajatukset olivat vähän se-

kavat, koska ei tiennyt, mihin oli lähtenyt mukaan. Onneksi ensimmäinen ajatus oli, ettei tästä voi ainakaan olla mitään haittaa. Koulutuksen aikana hän tajusi, että hänet on luotu olemaan apuna ja tukena ihmisille. Ellin ansiosta Reetta (nimi muutettu) lähti mukaan ja kävi koulutuksen oman ryhmänsä kanssa. Olemme olleet parhaat ystävät ja teemme kaiken yhdessä, joten tästä muodostui yhteinen juttumme. Ensimmäinen yhteinen vapaaehtoinen koulutus, jonka kävimme, oli päihdekoulutus. Se kesti kahdeksan tuntia ja opimme päihteistä ja niiden vaikutuksesta todella paljon. Ikään kuin näyttönä kävimme pitämässä seitsemäsluokkalaisille valistustunnin.

Suurin osa ilmoitti olevansa jonkin verran tai tosi kiinnostunut oppimaan vapaaehtoistyötä. Tosi kiinnostuneita oli selvästi enemmän vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneissa. Yli puolet vapaaehtoisena koulutukseen osallistuneista oli tosi kiinnostunut ja loputkin jonkin verran kiinnostuneita. Koulun velvoittamina koulutukseen osallistuneissa 2/5 ei ollut kiinnostunut. Heissä erittäin kiinnostuneita oli vain 14 %.

Taulukko 6. Kiinnostus oppia vapaaehtoistyötä

Kiinnostus oppia ja kuulla vapaaehtoistyötä	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
No joo	0	23
	0,0 %	40,4 %
Jonkin verran	21	26
	44,7 %	45,6 %
Tosi kiinnostunut	26	8
	55,3 %	14,0 %
Yhteensä	47	57
	100 %	100 %

Vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneet suhtautuivat vapaaehtoistoi-
mintaan myönteisemmin kuin pakolla osallistuneet. Kukaan vapaaehtoisesti
osallistuneista ei suhtautunut siihen epäillen. Pakollisesti koulutukseen osal-
listuneissa heitä oli lähes viidennes. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan

Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Vähän epäillen	0	10
	0,0 %	18,5 %
Ihan hyvä juttu	21	36
	46,7 %	66,7 %
Tosi innostunut	24	8
	53,3 %	14,8 %
Yhteensä	45	54
	100 %	100 %

Vapaaehtoistoiminnalta ennen koulutusta nuoret odottivat pääasiassa mukavaa ajankulua ja yhdessä tekemistä sekä sitä, että voi tehdä jotain hyödyllistä, mukavaa ja auttaa. Vähiten odotettiin uusia kavereita. Vaikka samoja asioita odotettiin eniten, vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuvilla odotukset olivat jäsentyneet selvemmin, eikä heissä ollut juurikaan epätietoisia toisin kuin pakollisesti koulutukseen osallistuneissa. Heidän odotuksensa vapaaehtoistoiminnalta ennen koulutusta olivat muutenkin selvästi korkeammat.

Taulukko 8. Odotukset vapaaehtoistoimintaa kohtaan ennen koulutusta koulutuksen pakollisuuden mukaan

Odotukset vapaaehtoistoiminnalta	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Mukavaa ajankulua	80,4 %	19,2 %
Mukavaa yhdessä tekemistä	80,4 %	19,2 %
Voi tehdä jotain hyödyllistä ja se on mukavaa	69,6 %	28,8 %
Voi auttaa ja se on mukavaa	63,0 %	19,2 %
Kavereita	34,8 %	17,3 %
Voi itse valita mitä tekee	30,4 %	17,3 %
En oikein tiedä	2,2 %	51,0 %

Vapaaehtoistoiminnan alueista nuoria kiinnostivat eniten lapset ja nuoret, eläimet sekä urheilu ja liikunta. Vähiten kiinnostusta tunnettiin seurakuntaa, maahanmuuttajia sekä ensiapu- ja kriisitoimintaa kohtaan. Vapaaehtoi-

sesti koulutukseen osallistuneet olivat selvästi kiinnostuneempia kaikista teemoista kuin koulun velvoittamana koulutukseen osallistuneet. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Kiinnostavat vapaaehtoistoiminnan alueet ennen koulutusta

Kiinnostavat vapaaehtoistoiminnan alueet	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Lapset ja nuoret	73,3 %	37,0 %
Eläimet	51,1 %	31,5 %
Ihmisten hyvinvointi yleensä	42,2 %	16,7 %
Urheilu ja liikunta	35,6 %	29,6 %
Kulttuuri ja taide	33,3 %	14,8 %
Vanhukset	24,4 %	16,7 %
Ympäristö ja luonto	26,7 %	7,4 %
Ensiapu- ja valmiustoiminta	24,4 %	7,4 %
Maahanmuuttajatyö	20,0 %	9,3 %
Seurakuntatyö	17,8 %	3,7 %
Muu	11,1 %	7,4 %
En oikein tiedä	8,7 %	26,9 %

Koulutuksen saaneilta kysyttiin **koulutuksen jälkeen** koulutuksen sopivuutta ja osallisuuden tunnetta ryhmässä, jossa koulutusta annettiin. Suurin osa koulutukseen osallistuneista tunsi, että koulutus oli itselle sopivaa. Sopivimpana koulutusta pitivät ne, joille koulutus oli vapaaehtoista. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Koulutuksen sopivuus itselle pakollisuuden mukaan

Koulutuksen sopivuus itselle	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Ei	6	11
	12,8 %	27,5 %
Kyllä	41	29
	87,2 %	72,5 %
Yhteensä	47	40
	100 %	100 %

Oppimisen kannalta on tärkeää, että koulutukseen osallistujat kokevat tulevansa hyväksytyiksi sellaisina kuin ovat. Lähes kaikki pitivät oloaan hyvä-

nä ryhmässä, jossa koulutusta annettiin. Sillä ei ollut merkitystä, oliko koulutus pakollista vai ei. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Hyvän olon tunne ryhmässä koulutuksen pakollisuuden mukaan

Hyvän olon tunne ryhmässä	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Ei	0	2
	0,0 %	4,8 %
Kyllä	47	40
	100,0 %	95,2 %
Yhteensä	47	42
	100 %	100 %

Koulutus oli myös siinä mielessä onnistunutta, että koulutuksen jälkeen tiedot vapaaehtoistoiminnasta olivat koulutukseen osallistuneiden näkökulmasta varsin korkealla tasolla. Aika paljon koki tietävänsä selvä enemmistö. Kenellekään vapaaehtoistoiminta ei ollut enää “ihan outoa”. Vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneiden kokemus omasta tietämisestään koulutuksen jälkeen oli korkeampaa kuin koulun velvoittamana koulutukseen osallistuneiden. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Tieto vapaaehtoistoiminnasta koulutuksen jälkeen koulutuksen pakollisuuden mukaan

Tieto vapaaehtoistoiminnasta koulutuksen jälkeen	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Olen kuullut vähän, mutta en tiedä kovin paljon	2	11
	4,3 %	25,6 %
Tiedän aika paljon	45	32
	95,7 %	74,4 %
Yhteensä	47	43
	100 %	100 %

Koulutus antoi suurimmalle osalle tietoa, mukavaa ajankulua ja yhdessä tekemisen mahdollisuuden. Systemaattisesti koulutukselta kokivat saaneensa enemmän ne, jotka osallistuivat siihen vapaaehtoisesti. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Kokemus koulutuksen annista koulutuksen pakollisuuden mukaan

Kokemus koulutuksen annista	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Tietoa vapaaehtois-toiminnasta	95,7 %	67,4 %
Mukavaa ajankulua	93,6 %	41,9 %
Mukavaa yhdessä tekemistä	89,4 %	20,9 %
Tietoa kiinnostavista vapaaehtoistyön mahdollisuuksista	59,6 %	25,6 %
Muita hyödyllisiä uusia asioita	48,9 %	30,2 %
Kavereita	21,3 %	0,0 %
Muuta	2,1 %	2,3 %
En oikein tiedä	0,0 %	23,3 %

Vapaaehtoinen koulutukseen osallistuminen motivoi paremmin lisäopiskeluun kuin pakollinen. Koulutuksen jälkeen kiinnostus oppia lisää vapaaehtoistyöstä oli suurempaa vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneiden osalta (Taulukko 14).

Taulukko 14. Kiinnostus oppia lisää vapaaehtoistoiminnasta koulutuksen jälkeen

Kiinnostus oppia lisää vapaaehtoistyöstä	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
No joo	3	13
	6,4 %	18,0 %
Jonkin verran	15	22
	31,9 %	52,4 %
Tosi kiinnostunut	29	7
	61,7 %	16,7 %
Yhteensä	47	42
	100 %	100 %

Samoin kuin ennen koulutusta myös sen jälkeen nuoria kiinnostivat eniten lapset ja nuoret ja eläimet. Vapaaehtoisesti koulutukseen osallistujia kiinnosti myös ihmisten hyvinvointi yleensä. Etenkin pakollisesti koulutukseen osallistuvia kiinnosti myös urheilu ja liikunta.

Koulutukseen vapaaehtoisesti osallistuneet tunsivat enemmän kiinnostusta kaikkia muita alueita paitsi urheilua ja liikuntaa kohtaan kuin koulutuk-

seen pakollisesti osallistuneet sekä ennen että jälkeen koulutuksen (taulukko 15, vrt. taulukko 9).

Taulukko 15. Koulutuksen jälkeiset vapaaehtoistoiminnan kiinnostuksen alueet

Kiinnostavat vapaaehtoistoiminnan alueet	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Lapset ja nuoret	80,9 %	47,7 %
Ihmisten hyvinvointi yleensä	61,7 %	11,4 %
Eläimet	48,9 %	36,4 %
Ympäristö ja luonto	40,4 %	20,5 %
Urheilu ja liikunta	40,4 %	45,5 %
Kulttuuri ja taide	40,4 %	18,2 %
Vanhukset	38,3 %	20,5 %
Ensiapu- ja valmiustoiminta	34,0 %	9,1 %
Seurakuntatyö	27,7 %	2,3 %
Maahanmuuttajatyö	25,5 %	6,8 %
Muu	4,3 %	2,3 %
En oikein tiedä	15,6 %	20,5 %

Vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneet olivat koulutuksen jälkeen kiinnostuneempia osallistumaan vapaaehtoistyöhön kuin oppilaitoksen velvoittamat.

Taulukko 16. Kiinnostus osallistua vapaaehtoistoimintaan koulutuksen pakollisuuden mukaan

Kiinnostus osallistua vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
No joo	3	10
	6,4 %	24,4 %
Jonkin verran	15	19
	31,9 %	46,3 %
Tosi kiinnostunut	29	12
	61,7 %	29,3 %
Yhteensä	47	41
	100 %	100 %

Nuoret ajattelevat, että jos he osallistuisivat vapaaehtoistoimintaan, niin he odottaisivat siltä ennen kaikkea mukavaa yhdessä tekemistä ja ajankulua. Odotukset ovat vahvempia niillä, jotka osallistuivat koulutukseen vapaaehtoisesti. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Odotukset osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan koulutuksen jälkeen koulutuksen pakollisuuden mukaan

Odotukset vapaaehtois-toiminnalta	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Mukavaa yhdessä tekemistä	93,6 %	41,5 %
Mukavaa ajankulua	89,4 %	61,0 %
Voi auttaa ja se on mukavaa	80,9 %	41,5 %
Voi tehdä jotain hyödyllistä ja se on mukavaa	78,7 %	36,6 %
Kavereita	68,1 %	41,5 %
Voi itse valita mitä tekee	59,6 %	61,0 %
En oikein tiedä	4,3 %	41,5 %

Koulutuksen jälkeen myös halu auttaa oli huomattavasti keskeisemmässä asemassa kuin ennen koulutusta. Aikaisemmin on huomattu, että nuoret ovat auttamishaluisimpia suomalaisia (Pessi 2008, 55). Projektin aikana koulutuksen merkitys innostajana tiedostettiin myös projektityöntekijöiden ja paikallisten yhteistyötahojen parissa selkeästi.

Vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneet odottivat kavereita vahvemmin kuin koulutukseen velvoitetut ja sitä, että he voivat valita mitä tekevät.

Lisäksi odotukset olivat vapaaehtoisesti osallistuvilla selvästi vahvemmat kuin pakollisesti koulutukseen osallistuneilla. Odotukset olivat osittain samantyyppisiä kuin odotukset koulutukselta: molemmilta odotettiin mukavaa ajankulua ja yhdessä tekemistä (vrt. Taulukko 5).

Odotetusti koulutuksen jälkeen suurin osa suhtautui myönteisesti vapaaehtoistoimintaan. Myönteisimmin suhtautuivat vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneet.

Taulukko 18. Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan koulutuksen pakollisuuden mukaan

Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Vähän epäillen	0	2
	0,0 %	4,7 %
Ihan hyvä juttu	14	28
	30,4 %	65,1 %
Tosi innostunut	32	13
	69,6 %	30,2 %
Yhteensä	46	43
	100 %	100 %

Nuoret kuvasivat haluaan osallistua vapaaehtoistoiminnan eri alueisiin omin sanoin muun muassa seuraavasti:

- Asioihin, joissa voi tosissaan olla hyödyksi.
- Ehkä johonkin, jossa pystyisin hyödyntämään omia taitojani, urheilullisuus ja sosiaalisuus.
- En tiedä, sen näkee, kun kokee.
- Esimerkiksi talkoot, kahvila.
- Esimerkiksi maahanmuuttajatyöhön.
- Haluaisin auttaa niitä ihmisiä, jotka sitä tarvitsevat.
- Haluan osallistua mahdollisimman paljon erilaisiin toimintoihin.
- Haluaisin järjestää tapahtumia lapsille.
- Johonkin hienoon.
- Johonkin, jota voi tehdä ihmisten kanssa ja se on hauskaa.
- Johonkin, missä voi toimia lasten kanssa tai laulaa esimerkiksi vanhainkodissa tai sairaalassa.
- Johonkin, missä voi tuntea itsensä hyödylliseksi.
- Jotain, missä voi auttaa.
- Kaikenlaiseen.
- Kaikenlaiseen. Tapahtumiin osallistuminen ja ihmisten kanssa oleminen.
- Mummojen taluttamiseen.
- Musiikkiesitys ja niin edelleen.
- Nopan asunnon etsimiseen.
- Rakennusten purkamiseen

- Seurakuntatoimintaan
- Talkoot
- Vanhusten hoitoon, ehkä johonkin kesäleiriohjaajaksi, luonnossa oleminen.
- Yhdistystoiminta, muun muassa kaljaasi Ihana ja SPR
- Yökahvila, nuorten kanssa toiminta.

5 VAPAAEHTOISTOIMINTA JA TOIMINNAN MERKITYS NUORILLE

Vapaaehtoistoimintavaiheessa kyselyyn vastasi 33 nuorta, joiden keski-ikä oli 15 vuotta. (14,8). Kymmenen osallistujaa oli ollut mukana koulun velvoittamassa vapaaehtoistyön koulutuksessa ja 23 vapaaehtoisessa koulutuksessa. Pakollisen koulutuksen saajista vapaaehtoistyöhön lähti kaikkiaan 29 %. Näiltä osin myös pakollisen koulutuksen merkitys on ollut nuorten toimintaan osallistumisen kannalta tärkeä.

Vapaaehtoistoiminta näyttää vastausten perusteella olevan etenkin tyttöjen asia. Poikia vastanneista oli 3 ja tyttöjä 29 (yksi puuttuva sukupuolittieto). Suurin osa vapaaehtoistyötä tehneistä nuorista oli yläkoulun oppilaita (26). Lukiolaisia (4) ja ammattikoulussa (2) opiskelevia oli vain vähän.

Noin kolmannes nuorista hankkeen kautta vapaaehtoistoimintaan osallistuneista oli osallistunut aiemminkin vapaaehtoistoimintaan. Yli neljännes ei ole ollut aiemmin kiinnostunut eikä mukana vapaaehtoistoiminnassa. Etenkin vapaaehtoisesti koulutukseen osallistuneet ja vapaaehtoistyöhön sitä kautta rekrytoituneet olivat olleet jo aikaisemminkin kiinnostuneita vapaaehtoistyöstä. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. Aiempi kokemus vapaaehtoistoiminnasta

Aiempi kokemus vapaaehtoistoiminnasta	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
En ole ollut aiemmin kiinnostunut enkä mukana	4	5
	18 %	50 %
Olen ollut kiinnostunut, mutta en ole keksinyt sopivaa tekemistä	11	2
	50 %	20 %
Olen osallistunut vapaaehtoistoiintaan	7	3
	32 %	30 %
Yhteensä	22	10
	100 %	10 %

Seurakunnan toimintaan osallistuneet nuoret olivat esimerkki erilaisen vapaaehtoistoiminnan kasautumisesta samoille nuorille. Eri organisaatioiden olemassa olevaan vakiintuneeseen toimintaan organisaatio asettaa yleensä tiukemmat nuorten valikointikriteerit kuin selvemmin nuorten itsensä toimesta luotuun toimintaan. Myös vanhempien tuki toiminnalle voi olla tiettyissä tilanteissa merkityksellistä.

Nuorisotyön ohjaaja kertoo, että suuri osa koulutuksessa olleista on ollut jo isoiskoulutuksessa tai leiriavustajakoulutuksessa. Heistä noin $\frac{3}{4}$ on ollut leireillä isosina. Nämä nuoret ovat vapaaehtoistoiminnassa muutenkin paljon mukana. Nuorisotyön ohjaaja kertoo edelleen, että nämä kaksi koulutusta eivät ole päällekkäisiä. Koulutuksen alussa hänellä oli toiveena, että koulutuksen saaneista nuorista tulisi apua yökahvilan valvontaan. Kaksi koulutetuista nuorista onkin toiminut yökahvilassa. Nuoret pystyvät näkemään, mitä kahvilassa tapahtuu ja pystyvät myös raportoimaan, miten päihitteettömyys kahvilaan tulevilta nuorilta onnistuu. Nuorisotyön ohjaajan mukaan näistä nuorista on apua, mutta kaikista nuorista ei tämänkaltaiseen toimintaan kuitenkaan ole. Kuka tahansa nuori ei voi toimia apuohjaajana, ja nuorisotyöntekijä joutuu käymään nuorten kanssa asiasta pientä rajankäyntiä.

Nuorisotyöntekijä jatkaa tilanteen kuvausta kertomalla nuorten vapaaehtoistyöhön osallistumisen toiveista ja osallistumisesta vapaaehtoistyöhön. Ensimmäinen ryhmä alkoi pohtia tapahtuman järjestämistä nuorille ja rahan keräämistä toimintaan. Suunnitelma on vielä kesken,

mutta nuorisotyön ohjaaja uskoo, että asia etenee ja että jokin tapahtuma järjestetään. Suunnitelmissa on koko kylän ei-hengellinen tapahtuma, jossa olisi musiikkia ja muuta toimintaa. Toinen ryhmä haluaisi lähteä Pietariin retkelle ja viedä lastenkotiin tarvikkeita. Rahanke-räystempauksia on jo järjestetty. Esimerkiksi autonpesu- ja imurointi-tempauksesta tuli varsin hyvä tuotto, jopa kolme- ja puolisataa euroa. Nuorisotyön ohjaaja piti tempausta isona tapahtumana, jota ei haitannut edes huono sää. Vaikka satoi ja tuuli, tuotto oli hyvä. Onnistuminen kertoo paitsi nuorten yrityksen määrystä myös aikuisten ja vanhempien halusta tukea Pietarin matkan järjestymistä ja lastenkodin avustamista. Tapahtumassa oli myös arpajaiset. Vaatimattomista palkinnoista huolimatta arpoja myytiin paljon. Myös höyrymakkaran myyntiä oli matkan rahoittamiseksi.

Nyt on suunnitelmissa seuraava varojenkeräystapahtuma. Alakoulun oppilaille, kolmannesta luokasta ylöspäin, järjestetään ”megadisko”. Nuoret vastaavat toteutuksesta täysin itsenäisesti. Nuorisotyöntekijä kertoo puoliksi leikillään, kuinka hän pääsisi mukaan ainoastaan valvojaksi ja siivoojaksi. Samalla hän kuitenkin toteaa olevansa välillä hieman hämmentynyt nuorten aktiivisuudesta ja päätöksentekohalukkuudesta. Nuorisotyön ohjaajan mukaan hän joutuu toisinaan manipuloimaan tilanteita niin, että pysyttäisiin seurakunnan tarjoamassa viitekehysessä. Jatkossa on tarkoitus järjestää hengellisen musiikin konsertti, jonka yhteydessä on kahvin myyntiä matkan hyväksi.

Vapaaehtoistyöhön osallistuminen realisoi vapaaehtoistyöhön liittyvän tietoisuuden ja osaamisen. Vapaaehtoistyöhön osallistumisen jälkeen kukaan osallistuneista ei pitänyt vapaaehtoistyötä täysin vieraana. Suurin osa katsoi tietävänsä toiminnasta aika paljon. Vapaaehtoisen koulutuksen perusteella vapaaehtoistyöhön rekrytoituneet kokivat tietämyksensä parempana kuin pakollisen koulutuksen kautta toimintaan mukaan tulleet. (Taulukko 20.)

Taulukko 20. Tieto vapaaehtoistoiminnasta koulutuksen pakollisuuden mukaan

Tieto vapaaehtoistoiminnasta osallistumisen jälkeen	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Ihan outoa	0	0
	0 %	0 %
Tiedän vähän, mutta en tiedä kovin paljon	1	4
	4 %	40 %
Tiedän aika paljon	22	6
	96 %	60 %
Yhteensä	23	10
	100 %	10 %

Nuoret ovat hakeutuneet toimintaan, joka vastaa heidän käsitystään omista edellytyksistään ja mahdollisuuksistaan. Vapaaehtoistyövaiheessa suurimmalle osalle syntyi kokemus siitä, että vapaaehtoistyö oli sopivaa itselle. Vain koulutukseen pakollisesti osallistuneissa oli niitä, jotka eivät pitäneet vapaaehtoistyötä itselle sopivana. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. Vapaaehtoistoiminnan perusteella syntynyt kokemus kansalaistoiminnan sopivuudesta itselle

Kokemus vapaaehtoistoiminnan sopivuudesta itselle	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Ei sopivaa	0	4
	0 %	44 %
Sopivaa juuri minulle	23	5
	100 %	56 %
Yhteensä	23	9
	100 %	100 %

Nuoret myös hakeutuivat vapaaehtoistointaryhmiin, jossa he kokivat tulewansa hyväksytyiksi. Kaikki kokivatkin olonsa hyväksi siinä ryhmässä, jossa he osallistuivat vapaaehtoistointaan.

Nuorten toteutunut kansalaistointa kohdistui ennen kaikkea lapsiin ja nuoriin, seurakuntatyöhön, urheiluun ja liikuntaan ja ihmisten hyvinvointiin yleensä. Tämä vastasi heidän aiemmissa kyselyissä esittämiinsä kiinnostuksen kohteisiin, sillä poikkeuksella, että seurakuntatyö tuli vapaaehtoistointavaiheessa vahvemmin esille. (Taulukko 22.)

Taulukko 22. Vapaaehtoistoiminnan kohdistuminen toiminta-alueittain

Tieto vapaaehtoistoiminnasta osallistumisen jälkeen	N=33
Lapset ja nuoret	87 %
Seurakuntatyö	32 %
Urheilu ja liikunta	26 %
Ihmisten hyvinvointi yleensä	23 %
Eläimet	19 %
Maahanmuuttajatyö	19 %
Vanhukset	16 %
Ympäristö ja luonto	16 %
Kulttuuri ja taide	10%
Ensiapu- ja valmiustoiminta	3 %
Muu	3 %

Myös Yeungin ja Grönlundin (2005, 172) mukaan suomalaisille nuorille erityisen tärkeitä ja tyypillisiä vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat muun muassa toiminta toisten nuorten sekä lasten parissa ja urheilu. Lisäksi he mainitsevat terveys- ja sosiaalipalvelut.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ei juurikaan muuta nuorten kiinnostuksen kärkikohteita verrattuna koulutusta edeltäneeseen ja koulutuksen jälkeiseen tilanteeseen, vaan pääpiirteissään samat toiminta-alueet kiinnostavat nuoria osallistumisenkin jälkeen (vrt. taulukko 9 ja taulukko 15,). Eniten kiinnostusta tunnetaan lapsiin ja nuoriin, eläimiin, urheiluun ja liikuntaan sekä ihmisten hyvinvointiin yleensä. Vähiten kiinnostusta tunnetaan maahanmuuttajatyöhön. (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Kiinnostavat vapaaehtoistoiminnan alueet osallistumisen jälkeen

Vapaaehtoistoiminnan alueet	N=33
Lapset ja nuoret	84 %
Eläimet	58 %
Urheilu ja liikunta	42 %
Ihmisten hyvinvointi yleensä	39 %
Ensiapu- ja valmiustoiminta	35 %
Vanhukset	35 %
Kulttuuri ja taide	35 %
Seurakuntatyö	32 %
Ympäristö ja luonto	32 %
Maahanmuuttajatyö	29 %
Muu	3 %

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen antoi nuorille ennen kaikkea mukavaa ajankulua ja yhdessä tekemistä ja tietoa vapaaehtoistoiminnasta. Uusia kavereitakin vapaaehtoistoiminnan kautta on saatu, mutta sen merkitys osallistumisesta saadun kokemuksen valossa on selvästi vähäisempi kuin muiden osa-alueiden. (Taulukko 24.)

Taulukko 24. Vapaaehtoistoiminnan anti nuorille

Vapaaehtoistoiminnan anti nuorille	N=33
Antoi mukavaa ajankulua	94 %
Antoi mukavaa yhdessä tekemistä	94 %
Antoi tietoa vapaaehtoistoiminnasta	71 %
Hyödyllisiä uusia asioita	52 %
Antoi tietoa kiinnostavista vapaaehtoistoimintamahdollisuuksista	48 %
Antoi kavereita	32 %
Ei oikein tiedä	3 %

Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen anti voi liittyä myös ajattelu- ja toimintatapoihin. Kaksi nuorta kertoi toimintaan osallistumisen annista seuraavaa:

Toimintamme on jättänyt meihin pysyvät jäljet. Se on vaikuttanut päivittäiseen elämäämme ja ajatteluun. Huomaamme eri tavalla asioita ja katsomme niitä uudessa valossa. Pienistä asioista ei saa välittää, kos-

ka lopultakin ne ovat yleensä korjattavissa. Siellä missä apua oikeasti tarvitaan, meidän tulisi olla apuna ... ”Tee aina niin muille, kuin haluaisit heidän tekevän sinulle” on hyvä ohje elämään ja me haluamme kannustaa ihmisiä siihen.

Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan on osallistumisen jälkeen pääosin myönteistä. Pääpiirteissään vapaaehtoisesta koulutuksesta valikoituneet ovat vapaaehtoistyöstä innostuneempia saamansa kokemuksen perusteella. (Taulukko 25.)

Taulukko 25. Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan vapaaehtoistoimintavaiheessa koulutuksen pakollisuuden mukaan

Suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
Vähän epäilen	0	1
	0 %	10 %
Ihan hyvä juttu	5	7
	22 %	70 %
Tosi innostunut	18	2
	78 %	20 %
Yhteensä	23	10
	100 %	100 %

Vapaaehtoisesti vapaaehtoistoiminnan koulutukseen osallistuneet ja sieltä vapaaehtoistyön pariin hakeutuneet ovat kiinnostuneempia kuin pakollisesti koulutusta saaneet osallistumaan myös jatkossa vapaaehtoistyöhön. (Taulukko 26.)

Taulukko 26. Vapaaehtoisvaiheen kiinnostus osallistua jatkossa vapaaehtoistoimintaan koulutuksen pakollisuuden mukaan

Kiinnostus osallistua jatkossa vapaaehtoistoimintaan	Koulutuksen pakollisuus	
	Ei pakollista	Pakollista
No joo	0	2
	0 %	20 %
Jonkin verran	4	8
	17 %	80 %
Tosi kiinnostunut	19	0
	83 %	0 %
Yhteensä	23	10
	100 %	100 %

Nuorten valmius osallistua tulevaisuudessa vapaaehtoistyöhön vaihteli yhdestä kerrasta vuodessa yhteen tai kahteen kertaan viikossa. Ne, jotka eivät ilmoittaneet asiaa määrällisesti kertoivat avovastauksissa osallistuvansa muun muassa “aina kun aikaa riittää töiltä, kavereilta ja harrastuksilta”, “aina kun pystyy ja on aikaa”, ”kun aika ja hermot riittävät” ja “silloin tällöin”. Joku mainitsi, että ajankäyttö pitää mitoittaa kouluasioista huolehtimisen mukaan. Ne, jotka aikovat osallistua vapaaehtoistoimintaan myös jatkossa, odottavat siltä ennen kaikkea mukavaa ajankulua, auttamismahdollisuutta sekä hyödyllistä ja mukavaa yhdessä tekemistä (Taulukko 27).

Taulukko 27. Odotukset vapaaehtoistoiminnalta jatkossa

Odotukset vapaaehtoistoiminnalta	N=33
Mukavaa ajankulua	88 %
Voi auttaa ja se on mukavaa	82 %
Mukavaa yhdessä tekemistä	79 %
Voi tehdä jotain hyödyllistä ja se on mukavaa	79 %
Uusia kavereita	67 %
Voi itse valita mitä tekee	46 %
Ei tiedä	15 %

Hankkeen työntekijät kertovat, että vapaaehtoistoimintaan osallistuneet nuoret ovat edelleenkin mukana. Kaikki eivät kuitenkaan osallistu samalla intensiteetillä, vaan he voivat olla välillä eri syistä reservissä. Kukaan ei ole varsinaisesti lopettanut.

6 UUDEN TOIMINTAMALLIN OSATEKIJÄT

Kasvokkain tapahtuva kiinnostuksen herättäminen ja koulutus

Nuoret kansalaiset -projektissa on kehitetty uudenlaista nuorten vapaaehtoistoiminnan mallia, jonka tavoitteena on ollut nuorten vapaaehtoistoimintaan liittyvän tietoisuuden, osallisuuden tunteen, osallistumisen ja yhteistoiminnan lisääntyminen sekä nuorten näköisen vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksien paraneminen. Edellä mainittujen tavoitteiden toteutuminen on edellyttänyt mallia, jonka osatekijöitä ovat olleet:

1. Nuorten ja eri organisaatioiden kiinnostuksen herättäminen ja koulutus,
2. Toimintaympäristöön vaikuttaminen ja kiinnostuneiden toimijoiden löytäminen,
3. Vapaaehtoisryhmien emo-organisaatioiden hyväksyntä,
4. Syntyvän vapaaehtoistoiminnan portinvartiointi ja legitimointi,
5. Vapaaehtoistyön episodisuuden hyväksyminen,
6. Vapaaehtoistyön mahdollistaminen ilman jäsenyyttä.

Ensimmäinen mallin osatekijä, nuorten ja eri organisaatioiden kiinnostuksen herättäminen ja koulutus, on edellyttänyt kasvokkaista vuorovaikutusta. Muutenkin toiminnan henkilöityminen on koettu tärkeäksi.

Kasvokkaiselle tiettyyn paikkaan sidotulle vuorovaikutukselle vastakohtana on virtuaalinen vuorovaikutus. Se konkretisoituu niin sanotussa sosiaalisessa mediassa. Nyt tarkastelun kohteena olevassa hankkeessa sosiaalis-

ta mediaa ei koettu hyväksi keinoksi edistää nuorten mukaan lähtöä. (Vrt. Nylund & Yeung 2005, 29.)

Suora kontakti on ollut merkittävä asia nuorten mukaan lähtemisessä. On pidetty tärkeänä, että aikuiset tunnustavat nuorten vapaaehtoistoiminnassa potentiaalia, suuntaavat sitä ja sallivat vapaaehtoistoiminnalle kanavan. Huomionarvoinen on myös kehitetty tapa vahvistaa nuorten identiteettiä, johon kuuluu vapaaehtoistoiminta (koulutus, kuuntelu, ajatustenvaihto jne. nuorten kokoontumispaikoissa).

Kasvokkaisen vuorovaikutuksen ansiota on myös se, että järjestöt ja organisaatiot ovat lopulta ottaneet projektin hyvin vastaan, vaikka tavoite on ollut haasteellinen perinteisen järjestötoiminnan näkökulmasta.

Projektin aikana toiminta on myös laajentunut kansalaisvaikuttamisen suuntaan, sillä jotkut nuoret ovat lähteneet mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Voitaneen sanoa myös niin, että projektin myötä nuoret ovat oppineet aktiiviseen kansalaisuuteen.

Toimintaympäristöön vaikuttaminen ja kiinnostuneiden toimijoiden löytäminen

Yksi mallin osatekijä on ollut toimintaympäristöön vaikuttaminen ja kiinnostuneiden toimijoiden löytäminen. Projektityöntekijät ovat käyneet keskustelemassa eri toimijoiden kanssa ja kertoneet toiminnasta.

Nuoret kansalaiset -projektin kotisivulla on tiedotettu nuoria ja nuorten kanssa toimivia tahoja, ja kutsuttu heidät yhteistyöhön nuorten kansalaisaktiivisuuden lisäämiseksi vapaaehtoistoiminnan muodossa. Lisäksi sivuilla on kerrottu projektityöntekijöiden olevan käytettävissä nuorten vapaaehtoistoimintaa koskevan tiedon lisäämiseksi ja mahdollisuudesta saada käyttöön nuorten vapaaehtoistoiminnan koulutusmallin.

Vapaaehtoisryhmien organisaatiot

Ilman olemassa olevia organisaatioita nuorten vapaaehtoistoimintaan osallistumisen malli ei toimisi. Vuoden 2012 aikana projektin toiminta on painottunut organisaatioihin (kouluttajakoulutukseen ja tukeen organisaatioille). Tärkeäksi on osoittautunut organisaatioiden keskinäisten suhteiden luominen, mikä on samalla muuttanut kouluttajakoulutusten luonnetta

verkostoitumistilaisuuksien suuntaan. Tapaamiset tarjoavat jatkuvuutta tuen tarpeelle. Organisaatioiden tuen tarve on noussut selkeästi esille, mitä voidaan pitää jossain määrin yllättävänäkin. Tämä on ollut yksi hankkeen viimeisen vuoden haasteista.

Koulutuksen jälkeen ryhmiä saatellaan organisaatioiden vahvistavan tuen varaan, ja organisaatioiden kanssa varmistetaan, että tukea on riittävästi. Esimerkiksi seurakunnan vapaaehtoisryhmien vetäminen on siirtynyt hankkeelta seurakunnan nuorisotyöntekijälle.

Edellä mainittu tilanne ei kuitenkaan merkitse sitä, että nuoret kiinnittyivät vain yhteen organisaatioon tai ryhmään. Kiinteiden ryhmien merkitys vapaaehtoistoiminnassa on vähentynyt: vaikka nuoret kuuluvat kiinteästikin "omaan" ryhmäänsä, he toimivat myös muulla tavoin ryhmässä, yksin ja ryhmiä "sekoittaen". Ryhmien nuoret lähettivät yhdyshenkilöille tietoa joka tapaamisen jälkeen, vaikka toimivatkin itsenäisesti.

Järjestetystä onnistuneesta vapaaehtoistoiminnasta on hyvänä esimerkkinä tilaisuus, jossa nuoret kutsuttiin täydennysjoukoiksi. Tilaisuuden alettua nuoret huomasivat olevansa lähes ainoita vapaaehtoistyöntekijöitä, jolloin heidän roolinsa täydennysjoukoista muuttui merkittäväksi koko tapahtuman onnistumisen kannalta.

Hankkeen toimintamalliin kuuluu, että projekti on luonut mahdollisuuksia linkittämällä nuoria ja vapaaehtoistoimintaan liittyviä organisaatioita. Projekti ei sinänsä ole tuottanut vapaaehtoistoimintaa. Jatkoon kannalta olennaista on, että hanke on luonut kestävästä verkostosta, joka jää jäljelle hankkeen päättyessä. Tavoitteena on, että kun hanke päättyy, nuoret toimivat verkostossa, ja mukaan lähteneiden organisaatioiden vastuuhenkilöt ovat kontaktien luoja. Esimerkiksi seurakunta on kannustanut nuorten ryhmää, jonka toiminta virisi nuorten kautta, mutta tapahtui muualla kuin seurakunnan piirissä. Ajatuksena myös on, että tällä hetkellä mukana olevista "vapaaehtoiskeikkailevista" nuorista löytyy niitä, jotka sitoutuvat toimintatapaan, vievät viestiä eteenpäin ja perustavat uusia vapaaehtoisryhmiä muihin organisaatioihin. Organisaatiot voivat täydentää ryhmiä sellaisilla nuorilla, jotka eivät ole käyneet koulutusta.

Vapaaehtoistoiminnan portinvartijat

Hankkeen kuluessa ajatus verkostosta on muuttunut. Käytännössä ”portinvartijoina” toimivilla aikuisilla on ratkaiseva merkitys siinä, pääsevätkö nuo-

ret vapaaehtoismijat mukaan toimintaan. Tämä on myös jatkossa toimintamallin ominaisuus.

Aikuiset ovat portinvartijoita myös siinä mielessä, että viime kädessä he kantavat vastuun siitä, ketkä nuoret valtuutetaan toimimaan tietyissä tehtävissä. Esimerkiksi seurakunnan alaisuudessa järjestetyissä tilaisuuksissa kaikki eivät voi olla vaikkapa järjestyksen valvoja.

Keskeinen asia on, että nuoret löytävät kiinnostavan toimintaympäristön, toimintaan valmiin organisaation ja avainhenkilön siten, että toiminta mahdollistuu. Portinvartijoiden myönteinen asenne nuorten vapaaehtoistointaan ja nuorten luottamuksen saavuttaminen ovatkin tärkeitä, ja tässä projektilla on ollut keskeinen merkitys. Jatkossa vastuu siirtyy hankkeessa koulutuksen saaneille avainhenkilöille.

Järjestön edustaja kertoo, kuinka toiminnan käynnistyminen on aina haaste myös aikuisille. Edellisellä kurssilla melkein kaikki olivat tuttuja kylän nuoria, joista monet olivat syrjäytymisriskissä. Järjestön edustaja luonnehtii joidenkin nuorten aiempia elämänvaiheita jossain määrin ”hurjiksi”. Aluksi syntyikin epäily nuorten koulutukseen osallistumisesta ja vapaaehtoistyön edellytyksiä kohtaan. Pian epäilykset kuitenkin haihtuivat. Jälkikäteen järjestön edustaja arvioi, että oli onni, ettei hän ennakkokäsitystensä varassa torjunut mahdollisuutta. Nuoret käyttivät tarjotun mahdollisuuden ja vapaaehtoistyöhön osallistuminen onnistui hienosti.

Organisaatioiden avainhenkilöt (portinvartijat) tarvitsevat näyttöjä, joita hankkeen kuluessa on saatu. Voidaan sanoa, että nuoret ovat toimintansa kautta konkretisoineet mahdollisuutensa järjestöille ja muille organisaatioille. Näin on luotu olennaista perustaa nuorten näköiselle vapaaehtoistointinnalle.

Eri toimijoiden kohtaamisessa tarvitaan kekseliäisyyttä, luovuutta ja herkkyyttä, jotta yhteys syntyy. Esimerkiksi Luviolla järjestettiin vapaaehtoistointinnan koulutuksen jälkeen yhdistyspäivä, johon osallistui koko koulu (ala- ja yläluokat). Oppilaanohjaajan rooli oli toteutumisen kannalta merkityksellinen.

Pätkävapaaehtoisuus, sitoutumattomuus ja perinteinen järjestötyö

Nuorten toiminnalle on ollut ominaista oma-aloitteisuus ja lyhyissä ajanjaksoissa tapahtuva vapaaehtoistoiminta, eräänlainen ”keikkaluonteisuus”, mutta ei kovin suuri kiinnostus sitoutua organisaatioihin. Tämän vuoksi perinteiset vapaaehtoisorganisaatiot olivat varsinkin hankkeen alussa pienessä roolissa. Näiltä osin kysymys on uudesta vapaaehtoisuudesta.

Nylund ja Yeung (2005, 28) puhuvat episodisesta eli pätkävapaaehtoisuudesta, jonka lisääntyminen on selkeä, kansainvälisissä empiirisissä vapaaehtoistutkimuksissa raportoitu muutostrendi. Pätkävapaaehtoisuus voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1. Hetkellinen vapaaehtoisuus on lyhytkestoista toimintaa.
2. Harjoitteluvapaaehtoisuus on säännöllistä, alle puoli vuotta kestävää vapaaehtoisuutta esimerkiksi osana koulutusta.
3. Satunnainen vapaaehtoisuus on harvaa osallistumista esimerkiksi kerran vuodessa. (Mt., 28.)

Nuoret kansalaiset -projektin puitteissa tapahtunut nuorten vapaaehtoistoiminta on ollut luonteeltaan lähinnä hetkellistä ja satunnaista vapaaehtoisuutta. Keskeinen huomio on, että nuoret eivät pyri järjestöbyrokraatiaan eivätkä järjestöjohtoiseen vapaaehtoistoimintaan, vaan etsivät järjestöistä freelancer-tyyppisiä vapaaehtoistyön mahdollisuuksia ilman pitkäjänteistä kiinnittymistä. Tällöin olennaisiksi kysymyksiksi nousevat,

- järjestöjen ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden herkkyyys reagoida nuorten mahdollisuuksiin
- nuorten, toimintaorganisaatioiden ja toiminnan kohteiden välinen keskinäinen luottamus
- nuorten hyväksyntä ja nuorten keskinäinen kunnioitus
- perinteisen järjestötyön ja uuden toimintatavan vapausasteiden kohtaaminen (kenen säännöllä toimitaan?)
- tulkinnan ongelmat (eri osapuolilla erilainen puhetapa; eri maailmojen kohtaaminen yksilö- ja organisaatiotasolla; avoin vastavuoroinen kommunikaatio, ei sanelu).

Nuorten mukaan lähdön edellytyksistä kertoo osittain seuraava kuvaus:

Yhteistyötahon edustaja kertoo, että varsinaisia nuorten kursseja heillä ei ole järjestetty, mutta yksi nuori on käynyt yhdistyksen oman vapaaehtoisille järjestetyn kurssin. Kurssin jälkeen kyseinen vapaaehtoistyöntekijä on työskennellyt yhdistyksen toimistolla. Myös projektityöntekijöiden kouluttamia vapaaehtoisia on kysytty mukaan, esimerkiksi kahvilatoimintaan. Kyseiseen toimintaan ei nuoria ole kuitenkaan saatu, sillä koulun käyntiin osallistuvat nuoret eivät pysty hoitamaan kahvilaa päivisin. Kaksi nuorta on ollut myös yhteisen tapahtuman järjestämisessä mukana. Yhteistyötahon edustajan mukaan he eivät vielä ole saaneet välitettyä nuoriin tarvittavaa innostuneisuutta. Yhdistyksen tilaisuuteen on kyllä saatu esimerkiksi nuorten yhtye soittamaan, mutta edellisestä pyynnöstä nuoret kieltäytyivät. Nuorille on korostettu, että vapaaehtoistyön on oltava sellaista, mistä nuoret pitävät.

Projektityöntekijät ovat nostaneet esiin kysymyksen, miten nuorten maailmaa tuetaan ja uudenlaista vapaaehtoistoimintaa tehdään mahdolliseksi. Nuoret eivät välttämättä ole jääneet tekemään vapaaehtoistyötä tiukasti johonkin tiettyyn organisaatioon, vaikka itse ryhmällä on ollut kiinteä kokoontumispaikka. Noin puolet nuorista on kiinnittynyt yhteen organisaatioon tai yhteisöön, vaikka he tekevät keikkaluonteisesti vapaaehtoistyötä monessa paikassa.

Emo-organisaatio ei ole välttämättä jatkuvan tekemisen paikka. Esimerkiksi Länsi- Porin nuoret (kirkon ryhmä) tekivät keikkaluonteista avustustyötä Unicefille. Nuorten ei tarvinnut olla yhdistysten jäseniä (vapaaehtoistoiminnan freelancerit). Periaatteessa muitakin ryhmiä luonnehtii mahdollisuus siirtyä organisaatiosta toiseen.

Nuorten osallistumisen tapa vapaaehtoistoimintaan on ollut monimuotoista. Yksi piirre on ollut se, että nuoret kyllä kiinnittyvät johonkin organisaatioon, mutta he osallistuvat toimintaan myös muissa organisaatioissa. Nuoret ikään kuin lähtevät emo-organisaatiosta palatakseen takaisin. Vapaaehtoistoiminta on kuitenkin niin monimuotoisia, että tyypittelyn rakentaminen on haastavaa.

Myös nuorten ryhmien välillä on käynnissä dynaamisia prosesseja, joihin tällä arvioinnilla ei päästä käsiksi. Modernille kaupunkimaiselle yhteis-

kunnalle on ominaista liikkuva ja nopeasti muuttuva yhteisönmuodostus. Yhteisöjen jäsenillä voi olla vaihtelevia osallistumisasteita ryhmiinsä. (Vrt. Hoikkala 1989, 9.)

Lähtökohtana vapaaehtoistoiminnalle on ollut, että aktiivista kansalaisuutta on tuettava ja että se, mikä on mahdollista, pyritään realisoimaan. Nuorten aktiivisessa kansalaisuudessa on huomioitu, että nuoruus ei elämänvaiheena mahdollista pitkäjänteistä sitoutumista. Nuoruuteen kuuluu erilaisen asioiden kokeileminen, ja myös sitoutumisen pelko on mahdollista.

Vapaaehtoistyö ilman jäsenyyttä – nuorten ja järjestöjen välinen keskusteluyhteys

Järjestöjen ja nuorten kesken on luotu keskusteluyhteysttä. Keskeisiä kysymyksiä ovat olleet, ovatko järjestöt toimintamalleiltaan joustavia, ja missä määrin ne tarvitsevat uusia tapoja toimia ja uutta kansalaislähtöistä toimintaa. Hankkeessa on herätetty keskustelua mahdollisuudesta toimia järjestöjen vapaaehtoistyössä ilman järjestön jäsenyyttä.

Kaikki kansalaistoiminnan ympäristöt eivät välttämättä ole kaikille nuorille avoimia, vaan erilaiset kontrollin muodot säätelevät niihin osallistumista (Hokkanen & Liikanen 2010, 9). Toisinaan esimerkiksi vakuutusta on käytetty perusteluna yhdistyksen jäsenyyksivaatimukselle ja toimintaan osallistumisen epäämiseksi. Kuitenkin talkoovakuutus on mahdollinen ilman jäsenyyttä, ja muun muassa MLL on sitä käyttänyt. SPR:n vapaaehtoistomijoiltakaan (päihdeneuvojakurssi, maahanmuuttajien läksykerho-ohjaajat) ei edellytetä jäsenyyttä.

Yksi haaste on järjestöjen elinvoimaisuuden arviointi jäsenmäärien perusteella myönnettäessä järjestöille rahoitusta. Jäsenmäärän perusteella tapahtuva arviointi ei kiinnitä huomiota tilapäisesti eri organisaatioiden välillä sukkuloiviin nuoriin.

Nuorten osallistuminen on ollut kompromissien hakua kahden oletetun jännitteen kesken: ensinnäkin on olemassa vakiintuneen järjestötyön jännite, joka voidaan pukea väitteeksi “nuoret järjestötoiminnan muottiin”. Toiseksi on olemassa nuorten intressi vaikuttaa: ajatus siitä, että nuoret pyrkivät vaikuttamaan järjestöihin. Projektissa ei ole ollut kysymys kummankaan ajatuksen toteutumisesta. Nuoret eivät ole pyrkineet varsinaisesti vaikutta-

maan järjestöihin, eivätkä mukaan lähteneet järjestöt ole pyrkineet saamaan nuoria pitkäkestoiseen vakiintuneeseen toimintaan.

Projektin ansioksi on luettavissa, että siinä on saavutettu yhteys, kommunikatiivisuus ja lopulta jonkinlainen sopimuksellinen tila. Voitaneen myös sanoa niin, että projekti tuki nuortennäkökulman vahvistamista ja asianajotyötä yhteisten toimintatapojen löytämiseksi.

7 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuoret kansalaiset -projektissa on kehitetty uudenlaista nuorten vapaaehtoistoiminnan mallia. Tavoitteena on ollut nuorten vapaaehtoistoimintaan liittyvän tietoisuuden, osallisuuden tunteen, osallistumisen ja yhteistoiminnan lisääntyminen ja nuorten näköisen vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksien paraneminen.

Tavoitteiden toteutumista on tehty mahdolliseksi mallilla, joka on rakentunut viidestä osatekijästä. Ne ovat olleet nuorten ja eri organisaatioiden kiinnostuksen herättäminen ja koulutus, toimintaympäristöön vaikuttaminen ja kiinnostuneiden toimijoiden löytäminen, vapaaehtoisryhmien emo-organisaatioiden hyväksyntä, syntyvän vapaaehtoistoiminnan portinvartiointi ja legitimointi, vapaaehtoistyön episodisuus ja vapaaehtoistyö ilman jäsenyyttä.

Hanke on onnistunut saamaan nuoria mukaan heitä itseään kiinnostavaan kansalaistoimintaan. Osallistuminen ei kuitenkaan hallitse nuorten ajankäyttöä. On ymmärrettävää, ettei nuorten osallistuminen pysty olemaan kovin intensiivistä heidän elämänvaiheensa vuoksi. Luonnollisesti suurimman osan nuorten ajasta vie koulun käynti, ja mahdollisuudet osallistua vapaaehtoistoimintaan ovat parhaimmillaan enintään 1–2 kertaa viikossa. Silti vapaaehtoistoiminta on ollut nuorille yksi tapa siirtyä ”kohteesta toimijaksi”, oman elämänsä subjekteiksi, jotka työskentelevät toisten hyväksi.

Nuoret kansalaiset -projekti ja nuorten vapaaehtoistoiminta on saavuttanut hyväksyntää, tunnustusta ja arvostusta. Paikallisella tasolla eri organisaatiot ovat nähneet toiminnan hyödyn ja muutoksen mahdollisuudet.

Onnistunutta lopputulosta on edesauttanut edellisessä luvussa kuvattu toimintamalli, joka kehittyi vähitellen projektin etenemisen myötä. Mallia ei luotu edeltä käsin, vaan se syntyi mielekkääksi koetun toiminnan kautta. Pro-

jektityöntekijät lähtivät tekemään sitä, minkä he uskoivat toimivan, ja suunnasivat toimintaa tarkoituksenmukaisesti ympäristön reaktioiden mukaan.

Projektin aikana tapahtui siirtymää, jossa vapaaehtoistoimijoiden koulutuksesta siirryttiin kouluttajakoulutuksen suuntaan. Vähitellen myös vapaaehtoisikouluttajien koulutusvastuu siirtyi projektihenkilöstöltä projektissa koulutuksen saaneille henkilöille. Projektissa on tuotettu oppimateriaalia, joka mahdollistaa jatkossakin nuorten kouluttamisen vapaaehtoistoimintaan kehitetyn mallin mukaisesti (ks. Mäkelä & Peltonen 2012).

Projektin saavutuksena voidaan pitää ovien aukeamista nuorille erilaiseen tapaan tehdä vapaaehtoistyötä ja uudenlaisen vapaaehtoistoimintaan liittyvän osallistamis- ja toimintamallin rakentamista ja pilotointia.

Tulevaisuuden kannalta olisi tärkeää, että jokaisesta organisaatiosta, joka haluaa toimia nuorten vapaaehtoisten kanssa, löytyisi nuorten kansalaistoiminnasta vastaava henkilö. Olennaista on kuitenkin huomioida se, etteivät nuoret välttämättä halua tehdä perinteistä järjestötyötä jonkin muun aiemmin tekemän työn jatkeena.

Organisaatiot ovat nähneet toiminnan hyödyn ja muutoksen mahdollisuudet. Haasteena on hyötyyn liittyvän näkemyksen vahvistaminen, mikä on edellytyksenä toiminnan juurtumiselle ja kehittymiselle.

Aila Leena Matthies (1990, 98) totesi jo yli kaksikymmentä vuotta sitten, että suomalaisten vaihtoehtoisten toimintaryhmien ja virallisten järjestelmien suhteesta ei voi sanoa kovinkaan paljon yleisellä tasolla: suhde muuttuu yhteisöjen, paikkakuntien ja tilanteiden mukaan. Vakiintuneiden vapaaehtoistyön organisaatioidenkin ennakkoluuloisuus yleensä häviää sitä mukaa kuin vaihtoehtoinen toiminta vakiintuu ja sen tarve myönnetään. Näin on varmasti myös nuorten ehdoilla tehtävän vapaaehtoistyön osalta.

Lopuksi voidaan sanoa Kiviniemen ja Saarelaisen (2009, 51) argumentointia hyödyntäen, että Nuoret kansalaiset -projektissa tuotetun nuorten näköisen kansalaistoimintamallin vakiintuminen edellyttää yleisellä tasolla:

- yhteisten paikallisten intressien löytämisestä perustaksi uudelle yhteistyölle ja laaja-alaiselle käsitykselle yhteistoiminnasta, jotta päästään laajenevaan osallistumismuotojen soveltamiseen,
- sosiaalisia verkostoja yhteisten intressien pohjalta (jotka lisäävät sosiaalisen inklusion mahdollisuuksia. Uusien verkostojen toimivuus ja paljautuminen edellyttää, että niissä toteutuva yhteistoiminta on tasa-arvoista, luottamukseen perustuvaa ja avointa),

- sosiaalisen oppimisen mahdollisuuksia,
- prosessien ja voimavarojen johtamista tukemalla prosessien edistymistä,
- mahdollistavaa johtamistapaa, joka antaa tilaa joustavalle roolien määrittelylle,
- paikallisella tasolla ja paikallisissa toimintakulttuureissa tapahtuvaa hienosäätöä (jotka ovat yhtä tärkeitä kontekstitekijöitä kuin yleisluonteiset mallit ja viitekehykset).

Myös projektimaisia toimintamuotoja ja matalan kynnyksen mahdollisuuksia tarvitaan, mikä on todettu myös kansainvälisissä tutkimuksissa (Yeung & Grönlund 2005, 188). Nuorten episodimainen osallistumisen tapa ja heidän vapaa-aikansa rajallisuus haastavat järjestöjä ja muita organisaatioita uudenlaiseen toimintakulttuuriin.

LÄHTEET

- Anttonen, Anneli 1989. Valtiollisesta yhteisölliseen sosiaalipolitiikkaan. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.
- Etzioni, Amitai 1993. *The Spirit of Community*. New York: Crown Publishers.
- Etzioni, Amitai 1996. *The New Golden Rule. Community and Morality in a Democratic society*. New York: Basic Books.
- Harju, Aaro 2005. Kansalaistyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino, 5880.
- Hoikkala, Tommi 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. *Politica*-sarja. Helsinki: Gaudeamus.
- Hokkanen, Laura & Liikanen, Veli 2010. Vaikutusvaltaa! Kohti kansalaisvaikuttamisen uusia areenoja. A: Tutkimuksia ja raportteja 51. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Ilmonen, Kaj 2000. Sosiaalinen pääoma: käsite ja sen ongelmallisuus. Teoksessa Ilmonen, Kaj (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. SoPhi 42. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9–38.
- Julkunen, Raija 2008. Yhteisvastuusta julkisen vallan prioriteetteihin. Teoksessa Petteri Niemi & Tuija Kotiranta (toim.) *Sosiaalialan normatiivinen perusta*. Helsinki: Palmenia, 146–182.
- Kaunismaa, Pekka 2000. Yhdistyselämä ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Kaj Ilmonen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. SoPhi 42. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 119–143.

- Kinnunen, Petri 1998. Hyvinvoinnin ruletti - Tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Acta Universitatis Lapponiensis 20. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Kiviniemi, Markku & Saarelainen, Tarja 2009. Paikallisten kumppanuuk-sien monet kasvat: viitekehyksen kehittäminen kansalaistoiminnan ja jul-kisen sektorin verkostoitumisen tutkimusta varten. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 1, 38–55.
- Lahnavik, Jani 2010. Motivoiko vapaaehtoistoiminta? Porilaisten nuorten käsitykset ja kokemukset vapaaehtoistoinnasta ja vapaaehtoistoinnin koulutuksesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä, Järven-pään toimipaikka. Opinnäytetyö (ylempi AMK).
- Matthies, Aila-Leena 1990. Kapinasta muutoksen malliksi. Vaihtoehtoinen sosiaalityö Suomessa. Helsinki: Hanki ja jää.
- Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2012. Nuorten vapaaehtoistoinnin kä-sikirja. C Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja ai-neistoja 23. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Nuorisolaki 2001/72, 27.6.2001. Viitattu 11.4.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005: Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Bir-gitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tam-pere: Vastapaino, 13–38.
- Opetusministeriö 2007. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Opetusministeriön julkai-suja 41. Helsinki: Opetusministeriö.
- Pessi, Anne Birgitta 2004. Nuoret ja vapaaehtoistoiminta – mahdollon yhtä-lö? Vantaa: Sivistysliiton Kansalaisfoorumi SKAF ry. Viitattu 11.3.2013. http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/nuoret_ja_vapaaehtoistoiminta_-_mahdoton_yhtalo
- Pessi, Anne Birgitta 2008. Suomalaiset auttajina ja luottamus avun lähteisiin. RAY:n juhlavuoden kansalaiskyselyjen tulokset. Avustustoiminnan raportteja 19. Helsinki: RAY.
- Seppänen-Järvelä, Riitta 2004. Prosessiarviointi kehittämisprojektissa. Opas käytäntöihin. FinSoc. Sosiaalipalvelujen evaluaatioryhmä. Työpapereita. Helsinki: Stakes.

- Yeung, Anne Birgitta 2005. Nuorten aikuisten arvot, asenteet ja osallisuus. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 16–191.
- Yeung, Anne Birgitta & Grönlund, Henrietta 2005. Nuorten aikuisten arvot, asenteet, osallisuus. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 167–193.

LIITTEET

LIITE 1. Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisääminen vapaaehtoistoiminnan muodossa – haasteena nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta

Arviointia kuvaava matriisi

Hankkeen tavoitteet:

- Hankkeen päättyessä mukaan on rekrytoitunut (innostunut) nuoria, joiden vapaaehtoistoimintaan liittyvä tietoisuus, suhtautuminen, osallistuminen, osallisuuden tunne ja yhteistoiminta on lisääntynyt.
- Hankkeen päättyessä tiedetään, millainen toiminta (malli) edistää nuorten innostumista "nuorten näköiseen" vapaaehtoistyöhön
- Hankkeen päättyessä Porin seudulta löytyy nykyistä helpommin ja enemmän mahdollisuuksia nuorten näköiseen vapaaehtoistoimintaan

Toiminta	Toiminnan tavoite	Havaittavissa olevat muutokset/asiat	Arvioinnin toteuttaminen	Arvioinnin tulos
Rekrytointi	Saadaan kiinnostumaan, innostumaan, lähtemään koulutukseen.	Rekrytointitilaisuuksiin osallistuneet/nuorisotilassa kävijät, koulutuksiin lähteneet/osallistuneet. Oma arvio kiinnostuksesta, innostuksesta.	Numeeriset tiedot rekrytointitilaisuuteen osallistuneista, koulutuksiin lähteneistä. Kyselyt koulutukseen lähteneille (kys.1).	Miten rekrytointi on onnistunut? Miten rekrytointi kannattaa toteuttaa → malli
Koulutus	Suhtautuminen muuttuu myönteisemmäksi ja tietoisuus ja ymmärrys lisääntyvät. Tiedon lisääminen vapaaehtoistoiminnan periaatteista ja mahdollisuuksista.	Oma arvio suhtautumisesta, tietoisuudesta ym. Oma arvio tiedon lisääntymisestä.	Kysely koulutuksen alussa ja lopussa (kys. 1 ja 2)	Miten koulutus onnistui? Mitä koulutuksen toteuttamisessa tulisi ottaa huomioon → malli

Vapaaehtoistoiminta	Vapaaehtoistoiminta tuntuu omalta Vapaaehtoistoimintaa toteutetaan.	Vapaaehtoistoiminnan kohde selkiytynyt ennen osallistumista Nuori osallistuu vapaaehtoistoimintaan ja tuntee sen omakseen. Oma arvio.	Kysely koulutuksen alussa ja lopussa (kys. 1 ja 2). Kysely vapaaehtoiskeikan jälkeeseen (kys. 3). Oma tarina: miksi, miten lähti mukaan, miltä tuntuu jne.	On tietoa siitä, mikä/millainen on nuorten näköistä vapaaehtoistoimintaa
Mukana olevien ryhmien tukeminen	Toimijoiden sitouttaminen. Yhteisöllisyyden ylläpitäminen ja vahvistaminen. Toimijoiden jaksamisen lisääminen.	Montako pysyy mukana? Pysyykö ryhmä kassassa? Numeerinen tieto, toiminnan kuvaus.		Nuorten vapaaehtoistoiminnan dynamiikka verrattuna perinteisesti järjestettyyn vapaaehtoistoimintaan.
Verkoston muodostaminen	On yhteydet tahoihin, joissa mahdollistuu nuorten näköinen vapaaehtoistoiminta ja jossa nuorten on mahdollista toteuttaa suunnittelemaansa vapaaehtoistoimintaa.	Tahoja on tiedossa ja niihin ollaan yhteydessä, vapaaehtoistyötä on toteutettu yhdessä kyseisten tahojen kanssa.	Projektihenkilöiden kuvaukset ja raportit	Edellytykset toimivalle verkostolle Porin seudulla ovat olemassa. On tietoa siitä, millaiset toimijat kiinnostavat nuoria vapaaehtoistoimijoita.
Organisointimallin kuvaaminen	Organisointimalli, joka innostaa nuoria vapaaehtoistyöhön ja tarjoaa edellytyksiä vapaaehtoistoiminnalle.	On kuvattuna toimintatapa/malli nuorten innostamisesta, ohjauksesta ja vapaaehtoistoiminnan verkostosta. Toimintamalli on sovellettavissa nuorten kanssa toimivien organisaatioiden käyttöön.	Joidenkin sidosryhmien jäsenten haastattelut mallin käyttöönoton edellytyksistä (ryhmähaastattelu).	Nuorten näköinen vapaaehtoistoiminnan malli ja ymmärryksen käyttöönoton edellytyksistä (mikä toimii kenelle, missä olosuhteissa ja millä edellytyksillä?)

LIITE 2. Kyselyt

Kysely koulutukseen osallistuville nuorille ennen koulutusta

Olet aloittamassa koulutusta, jonka tarkoituksena on muun muassa lisätä nuorten tietoa, yhteistoimintaa ja osallistumista kansalaistoimintaan eli käytännössä järjestöjen vapaaehtoistoimintaan.

Tämän kyselyn tarkoituksena on hankkia tietoa koulutukseen osallistuvista nuorista, heidän suhtautumisestaan koulutukseen ja vapaaehtoistoimintaan. Tulevaisuudessa halutaan tarjota mahdollisuuksia myös niille nuorille, joita vapaaehtoistyö ei ole nykymuodoissaan kiinnostanut sekä tehdä uusia nuorten vapaaehtoistyöhön liittyviä avauksia.

Juuri sinun antamat tiedot ovat tärkeitä. Kyselyn tulokset analysoidaan niin, ettei sinua voida tunnistaa. Vastaaminen on vapaaehtoista.

Antamasi palaute ja kokemuksesi Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisäämien vapaaehtoistoiminnan muodossa –hankkeesta on merkityksellistä vapaaehtoistoimintaa kehitettäessä, minkä vuoksi palautettasi kysytään myös myöhemmin hankkeen aikana.

Ryhmä _____

Paikka _____

Päivämäärä _____ (Kouluttajat täyttävät)

Taustatiedot

Nimesi on _____

Ikäsi on ____

Koulutus/ työmarkkina-asema

yläkoulun oppilas

lukiolainen

ammattikoulussa opiskeleva

ammattikorkeakoulussa opiskeleva

työssä

työttömänä

Mitä harrastuksia sinulla on?

Miten usein vietät aikaa kavereiden kanssa vapaa-aikana?

- päivittäin
- usean kerran viikossa
- noin kerran viikossa
- harvemmin

Tulitko koulutukseen yksin vai kaverin/kavereitten kanssa? _____

Osallisuuden tunne ja yhteistoiminta

Miten tärkeää asioiden tekeminen yhdessä kavereiden kanssa sinulle on? Merkitse rasti viivalle.

Ei tärkeää/ ihan sama	Ihan kiva tehdä yhdessä	Tosi tärkeää
--------------------------	----------------------------	-----------------

Onko sinulla tällä hetkellä joku "porukka" johon koet kuuluvasi?

- Ei
- On, mikä/mitä _____

Jos koet kuuluvasi johonkin porukkaa, miten tärkeää porukkaan kuuluminen on sinulle? Merkitse rasti viivalle.

Ei tärkeää/ ihan sama	Ihan kiva kuulua porukkaan	Tosi tärkeää
--------------------------	-------------------------------	-----------------

Miten paljon arvelet tietäväsi vapaaehtoistoiminnasta jo nyt? Merkitse rasti viivalle.

Ihan Outoa	Olen joskus kuullut, mutta en tiedä kovin paljon	Tiedän aika paljon
---------------	---	-----------------------

Osallistuminen vapaaehtoistoimintaan

Millaisia kokemuksia sinulla on vapaaehtoistoiminnasta?

- a) en ole aikaisemmin ollut kiinnostunut, enkä mukana vapaaehtoistoiminnassa
- b) olen ollut kiinnostunut, mutta en ole keksinyt sopivaa tekemistä
- c) olen osallistunut vapaaehtoistoimintaan

Jos et ole halunnut osallistua vapaaehtoistoimintaan, niin miksi?

Oletko pohtinut järjestöissä tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan osallistumista?

- En ole, miksi _____
- Kyllä olen

Jos olet ollut mukana vapaaehtoistoiminnassa, niin missä/millaisessa toiminnassa?

Kuinka usein olet ollut mukana vapaaehtoistoiminnassa?

Rekrytoinnin toimivuus

Mistä kuudit vapaaehtoistoiminnan koulutuksesta ensimmäisen kerran?

- kavereilta
- Sannilta tai Elinalta
- Jostain muualta, mistä? _____

Mikä sai sinut innostumaan ja lähtemään mukaan koulutukseen?

Mitä ehdotat...

... mikä olisi hyvä tapa löytää vapaaehtoisminnasta kiinnostuneita nuoria?

...mitä ei ainakaan kannata tehdä, jos aikoo löytää vapaaehtoisminnasta kiinnostuneita nuoria?

Koulutuksen arvioinnin ja kehittämisen taustaksi

Miten kiinnostunut olet kuulemaan ja oppimaan vapaaehtoistyötä? Merkitse rasti viivalle.

	Jonkin verran	Tosi kiinnostunut
No joo		

Mitä odotat tältä koulutukselta?

- uusia kavereita
- mukavaa ajankulua
- mukavaa yhdessä tekemistä
- tietoa vapaaehtoisminnasta
- tietoa minua kiinnostavista vapaaehtoismintamahdollisuuksista
- muita hyödyllisiä uusia asioita
- en oikein tiedä
- jotain muuta, mitä _____

Suhtautuminen vapaaehtoismintaan - Nuorten näköistä vapaaehtoistyötä**Millaiset vapaaehtoisminnan alueet kiinnostavat sinua?**

- lapset ja nuoret
- vanhuksat
- urheilu ja liikunta
- ihmisten hyvinvointi yleensä
- maahanmuuttajatyö
- ensiapu- ja valmiustoiminta
- seurakuntatyö
- eläimet
- ympäristö ja luonto
- kulttuuri ja taide
- en oikein tiedä
- joku muu, mikä _____

Mitä odotat vapaaehtoistoiminnalta?

- uusia kavereita
- mukavaa ajankulua
- mukavaa yhdessä tekemistä
- voi auttaa jotain ja se on mukavaa
- voi tehdä jotain hyödyllistä ja se on mukavaa
- voi itse valita, mitä tekee
- en oikein tiedä

Onko jotain muuta, mikä motivoi (innostaa) sinua vapaaehtoistoimintaan?

- Ei ole
- Kyllä. Mitä? _____

Miten suhtaudut vapaaehtoistoimintaan? Merkitse rasti viivalle.

Vähän
epäillen

Ihan hyvä
juttu

😊 Olen
tosi innostunut

Mitä muita ajatuksia sinulla on ennen ensimmäistä koulutuskertaa?

Kysely koulutukseen osallistuville nuorille koulutuksen lopussa

Olet päättämässä koulutusta, jossa käsiteltiin nuorten kansalaistoimintaan osallistumista.

Tämän kyselyn tarkoituksena on hankkia tietoa koulutuksen kehittämistarpeista nuorten näkökulmasta.

Juuri sinun antamat tiedot ovat tärkeitä. Kyselyn tulokset analysoidaan niin, ettei sinua voida tunnistaa. Vastaaminen on vapaaehtoista.

Antamasi palaute ja kokemuksesi Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisäämien vapaaehtoistoiminnan muodossa –hankkeesta on merkityksellistä vapaaehtoistoimintaa kehitettäessä, minkä vuoksi palautettasi kysytään myös myöhemmin hankkeen aikana.

Ryhmä _____

Paikka _____

Päivämäärä _____ (Kouluttajat täyttävät)

Taustatiedot

Nimesi on _____

Osallisuuden tunne koulutuksessa ja yhteistoiminta

Syntyikö koulutuksen aikana kokemus, että koulutus oli sopivaa juuri minulle?

Ei. Miksi? _____

Kyllä. Miksi? _____

Tunsitko olosi hyväksi ryhmässä, jossa osallistuit koulutukseen?

Ei. Miksi? _____

Kyllä. Miksi? _____

Miten paljon tiedät vapaaehtoistoiminnasta koulutuksen jälkeen? Merkitse rasti viivalle.

Ihan
Outoa

Olen kuullut vähän, mutta en
tiedä kovin paljon

Tiedän
aika paljon

Mikä sai sinut olemaan mukana koulutuksen loppuun saakka?

Koulutuksen toteutuminen ja jatkosuunnitelmat

Mitä koulutus sinulle antoi?

- uusia kavereita
- mukavaa ajankulua
- mukavaa yhdessä tekemistä
- tietoa vapaaehtoistoiminnasta
- tietoa minua kiinnostavista vapaaehtoistointamahdollisuuksista
- muita hyödyllisiä uusia asioita
- en oikein tiedä
- jotain muuta, mitä _____

Miten kiinnostunut olet oppimaan lisää vapaaehtoistyöstä? Merkitse rasti viivalle.

No joo	Jonkin verran	Tosi kiinnostunut
--------	------------------	----------------------

Suhtautuminen vapaaehtoistointaan - Nuorten näköistä vapaaehtoistyötä

Millaiset vapaaehtoistoiminnan alueet kiinnostavat sinua koulutuksen jälkeen?

- lapset ja nuoret
- vanhukset
- urheilu ja liikunta
- ihmisten hyvinvointi yleensä
- maahanmuuttajatyö
- ensiapu- ja valmiustoiminta
- seurakuntatyö
- eläimet
- ympäristö ja luonto
- kulttuuri ja taide
- en oikein tiedä
- joku muu, mikä _____

Miten kiinnostunut olet osallistumaan vapaaehtoistyöhön? Merkitse rasti viivalle.

No joo	Jonkin verran	Tosi kiinnostunut
--------	------------------	----------------------

Jos aiot osallistua, niin minkä tyyppiseen toimintaan toivoisit voivasi osallistua?

Jos aiot osallistua, niin kuinka usein toivoisit voivasi osallistua vapaaehtoistoimintaan?

Jos aiot osallistua vapaaehtoistoimintaan, niin mitä odotat siltä?

- uusia kavereita
- mukavaa ajankulua
- mukavaa yhdessä tekemistä
- voi auttaa jotain ja se on mukavaa
- voi tehdä jotain hyödyllistä ja se on mukavaa
- voi itse valita, mitä tekee
- en oikein tiedä

Onko jotain muuta, mikä motivoi (innostaa) sinua vapaaehtoistoimintaan?

- Ei ole
- Kyllä. Mitä? _____

Miten suhtaudut vapaaehtoistoimintaan? Merkitse rasti viivalle.

Vähän
epäillen

Ihan hyvä
juttu

☺ Olen
tosi innostunut

Mikä koulutuksessa oli hyvää ja mitä kannattaa jatkossakin tehdä?

Mitä ei jatkossa kannata tehdä annettaessa koulutusta vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille nuorille?

Mitä muita ajatuksia sinulla on koulutuksen lopussa?

Mikä sai sinut osallistumaan vapaaehtoisuustoimintaan?

Vapaaehtoistoiminnan toteutumine, suhtautuminen vapaaehtoistoimintaan ja jatkosuunnitelmat

Mitä vapaaehtoistoiminta sinulle antoi?

- uusia kavereita
- mukavaa ajankulua
- mukavaa yhdessä tekemistä
- tietoa vapaaehtoistoiminnasta
- tietoa minua kiinnostavista vapaaehtoistamahdollisuuksista
- muita hyödyllisiä uusia asioita
- en oikein tiedä
- jotain muuta, mitä _____

Millaiset vapaaehtoistoiminnan alueet kiinnostavat sinua osallistumisen jälkeen?

- lapset ja nuoret
- vanhukset
- urheilu ja liikunta
- ihmisten hyvinvointi yleensä
- maahanmuuttajatyö
- ensiapu- ja valmiustoiminta
- seurakuntatyö
- eläimet
- ympäristö ja luonto
- kulttuuri ja taide
- en oikein tiedä
- joku muu, mikä _____

Miten kiinnostunut olet osallistumaan jatkossa vapaaehtoistyöhön? Merkitse rasti viivalle.

No joo	Jonkin verran	Tosi kiinnostunut
--------	------------------	----------------------

Jos aiot osallistua, niin minkä tyyppiseen toimintaan toivoisit voivasi osallistua?

Kysely nuorille vapaaehtoistoimintavaiheessa

Olet ollut nuorena ihmisenä mukana kansalaistoiminnassa.

Tämän kyselyn tarkoituksena on hankkia tietoa kansalaistoimintaan osallistumisen kehittämistarpeista nuorten näkökulmasta.

Juuri sinun antamat tiedot ovat tärkeitä. Kyselyn tulokset analysoidaan niin, ettei sinua voida tunnistaa. Vastaaminen on vapaaehtoista.

Antamasi palaute ja kokemuksesi Nuorten kansalaisaktiivisuuden lisäämien vapaaehtoistoiminnan muodossa –hankkeesta on merkityksellistä vapaaehtoistoimintaa kehitettäessä.

Ryhmä _____

Paikka _____

Päivämäärä _____ (Kouluttajat täyttävät)

Taustatiedot

Nimesi on _____

Osallisuuden tunne ja yhteistoiminta

Syntykö vapaaehtoistoiminnan aikana kokemus, että se sopii juuri minulle?

_ Ei. Miksi? _____

_ Kyllä. Miksi? _____

Tunsitko olosi hyväksi ryhmässä, jossa osallistuit kansalaistoimintaan?

_ Ei. Miksi? _____

_ Kyllä. Miksi? _____

Miten paljon tiedät vapaaehtoistoiminnasta osallistumisen jälkeen? Merkitse rasti viivalle.

Ihan
Outoa

Tiedän vähän, mutta en tiedä
kovin paljon

Tiedän
aika paljon

Jos aiot osallistua, niin kuinka usein toivoisit voivasi osallistua vapaaehtoismintaan?

Jos aiot osallistua vapaaehtoismintaan jatkossa, niin mitä odotat siltä?

- uusia kavereita
- mukavaa ajankulua
- mukavaa yhdessä tekemistä
- voi auttaa jotain ja se on mukavaa
- voi tehdä jotain hyödyllistä ja se on mukavaa
- voi itse valita, mitä tekee
- en oikein tiedä

Onko jotain muuta, mikä motivoi (innostaa) sinua vapaaehtoismintaan?

- Ei ole
- Kyllä. Mitä? _____

Miten suhtaudut vapaaehtoismintaan tällä hetkellä? Merkitse rasti viivalle.

Vähän
epäillen

Ihan hyvä
juttu

☺ Olen
tosi innostunut

Mikä osallistumisessa oli hyvää ja mitä kannattaa jatkossakin tehdä?

Mitä ei jatkossa kannata tehdä haettaessa nuoria vapaaehtoismintaan ja tuettaessa nuorten osallistumismahdollisuuksia siihen?

Mitä muita ajatuksia sinulla on vapaaehtoisminnasta?

SARJOJEN KRITEERIT

A Tutkimuksia

Sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat lähinnä väitöskirjoja, korkeatasoisia artikkelikokoelmia sekä lisensiaatintutkimuksia.

B Raportteja

Sarjassa julkaistaan henkilökunnan tutkimuksia (lisansiaatintöitä, pro graduja), ansioituneita Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä sekä niiden Diakin kehittämisprojektien raportteja, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia.

C Katsauksia ja aineistoja

Sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja opetustoiminnan tuloksena syntyneitä julkaisuja, esim. työelämän oppimisympäristöistä ja muista projekteista nousevia opinnäytetöitä, oppimateriaaleja, ohjeistuksia sekä seminaari- ja projektiraportteja.

D Työpapereita

Sarjassa julkaistaan asiantuntijapuheenvuoroja ja kannanottoja ajankohtaisiin asioihin, erilaisia suunnittelutyön tarpeisiin tehtyjä selvityksiä (esim. laaja projektisuunnitelma) ja projektien väliraportteja. Sarja mahdollistaa kokemusten ja asiantuntijätiedon nopean eteenpäin viemisen.